

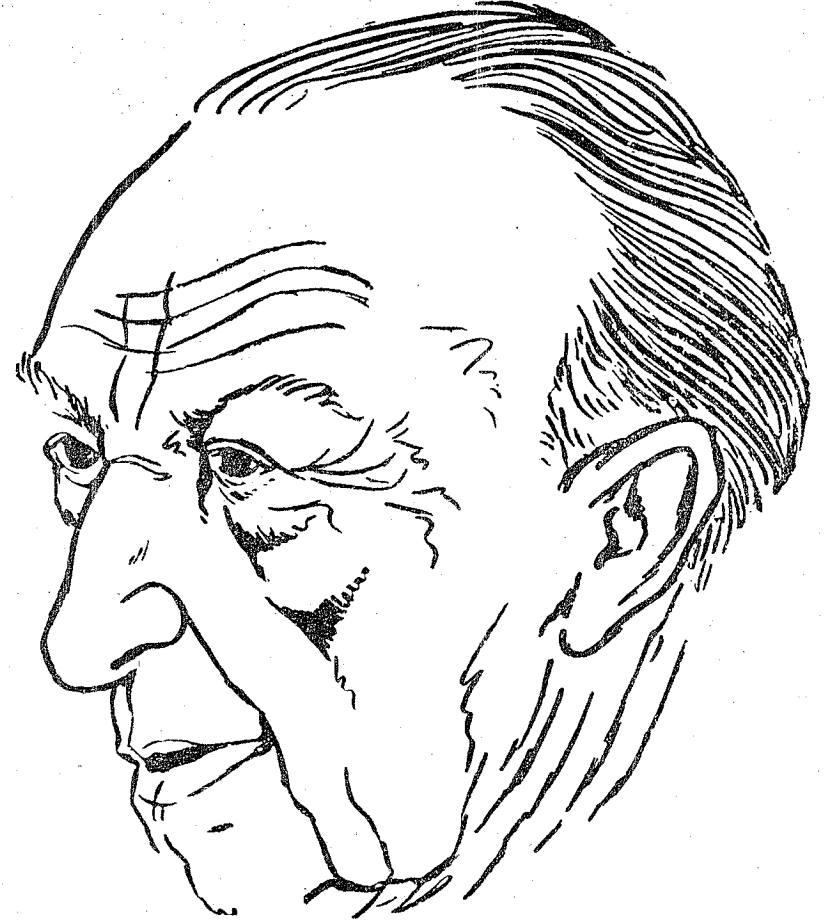
94871

2558

CIHAD BABAN

Adenauer

Ulusal Basımevi
1968 — ANKARA

Bu kitapçığı; gazetecilik mesleğinde bana ilk adımlarımı attırmış olan rahmetli Velid Ebüzziya ile gene meslek hayatımın ilk devrelerinde benden yardımlarını esirgememiş ve bugün hayata gözlerini kapamış olan değerli meslektaşlarım, Ömer Rıza Doğrul, Kadri Başçı, Bali, Kâzım Öcalır, Turhan tan, Ekrem Uşaklıgil'e ve gene bu kitapçığı meslek hayatımda benimle beraber çalışmış, gazeteciliğin çilesini beraber paylaştığımız bütün sevgili arkadaşlarıma ve özellikle, bugün yokluklarını heran içimde hicran ile hissettiğim, rahmetli Peyami Safa, Muharrem Feyzi Togay, Nâzım Ulusay, Necdet Baytok, Atif Sakar, Sacit Öget, Seniñ Muammer, Alatur, Talât Mithat Hemşeri, Faik Suat, Aziz Özbay'ın hatıralarına ithaf ediyorum.

C.B.

ÖN SÖZ

BU kitapçıktaki yazıları, daha evvel ULUS Gazetesinde eski Alman Başvekili Adenauer'in ölümünü takip eden günlerde bir seri halinde yayınlamıştım.

O seriyi biraz daha genişleterek ve tamamlayarak bir kitap haline getirdim.

Amacım, İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa politika arenasında önemli bir rol almış olan ve hiç şüphe yok tarihte ismi unutulmayacak bir insanı Türk okuyucularına tanıtmaktır.

Adenauer'i Türk okuyucusuna tanıtmak isterken biyografik bir eserin sınırları içinde kalmaktan çekindim. Kitabın konusu olan kimseyi, tarihî olayların ortasına yerleştirmenin hayat ve hüviyetini tanıtmak istediğimiz kişiyi, çevresiyle ve çevresindeki şartlarla birlikte ele almanın ve mevkiini tarihin sahnesinde kıymetlendirmenin çaresini aradım.

İstedim ki bu yazılar hafızaya birşeyler yüklemekten ziyade bilgiyi arttırıcı, analiz ve mukayese imkânını yaratıcı olsunlar.

Adenauer İkinci Dünya Savaşından sonra Almanya'yı barışçı usullerle bağımsızlık ve hürriyete kavuşturmuş olan bir liderdir. Onun düşüncelerine nüfuz etmek ve metodlarını öğrenmek basit bir biyografi bilgisi edinmekten elbet daha yararlı olacaktır.

Bunda başarı kazandığımı iddia edecek değilim. Ben bu satırlarla sadece niyetimi açıklamak istedim. Takdir ve yargı elbet çok değerli okuyucuma ait olacaktır.

Kitap gözden geçirildiği zaman bu yazıların günlük bir gazetede tefrika olarak yayınlanmış olduğu unutulmamalı ve eğer bu haliyle sağlam bir omurgadan yoksun olduğu kanısına varılırsa mazur görülmelidir.

Okuyucu kitabın son sahifesini kapattığı zaman nazi çığının yere sermiş olduğu bir milleti yeniden ayağa kaldıran insan hakkında bir fikir sahibi olacak olursa ben bundan kıvanç duyacağım.

Ağustos 1967, ANKARA
CİHAD BABAN

İÇİNDEKİLER

	Sahife
Usta bir politika mimarı	9
Adenauer neler yaptı?	15
Korkusuz ve otoriter	23
Adenauer Hitler Mücadelesi	31
Kötülükten doğan eser	41
Tek oy'un mucizesi	49
Fırsatlardan istifade etme san'atı	57
İki Horoz ve iki İhtiraslı Adam	65
Her çıkışın bir inişi vardır	71
Başarılı idi ama gene de mutlu değildi	79
Vicdan huzuru ile öldü	85
Adenauer, Avrupalı Lider	91
Silâhlanan Almanya	107
Adenauer'in hayatındaki önemli tarihler	125

Yakında çıkacak olan
çok merak verici bir kitap

① HATIRALARIM

Yazan : S. H. Truman
AMERİKA ESKİ CUMHURBAŞKANI

CİHAD BABAN ve SEMİH TUĞRUL tarafından dilimize çevrilen bu eser, bugün cereyan eden olayların nedenlerini anlatmak bakımından büyük önem taşımaktadır. Atom bombası neden ve nasıl atıldı? Potsdam'da boğazlar üzerinde yapılan pazarlıklar ile o günkü hatalı hareketlerin bugün meydana çıkan neticelerini bu kitapta, meraklı bir roman gibi okuyacaksınız.

Pek yakında **ULUSAL** Yayını olarak çıkacaktır.

② ÇÖRÇİL

CİHAD BABAN tarafından hazırlanan bu Kitap, Çörçil'in kişiliği etrafında son yüzyılın İngiliz politikasını ve İngiltere tarihini aydınlatmaktadır.

OKAT Yayınevi — Ankara Cad. İstanbul

Usta bir politika mimarı

5 Ocak 1876 da Kolonya şehrinde dünyaya gelen Konrad Adenauer 91 sene üç ay ve on dört gün yaşadıktan sonra, 19 Nisan 1967 de hayata gözlerini kaparken, başarmak isteyip de başaramadığı büyük bir emelin hasreti ile dolu idi. Doğu ile Batı Almanya birleşmemişlerdi, ufuklarda bu birleşme ümidini yaşatan her hangi bir alâmet de yoktu. 1963 yılının son baharında Adenauer Başbakanlıktan gönül rızasıyla ayrılmamıştı, eğer kendisine biraz daha fırsat vermiş olsa idiler, hiç şüphe yok birbirinden koparılmış olan iki Almanya'yı birleştirme yolunda daha esaslı adımlar da atacaktı. Fakat ne çareki, partili arkadaşları, yaklaşmakta olan 1965 seçimlerini, daha genç, daha faal bir kişinin

hazırlaması maksadı ile onu makamından âdeta zorla uzaklaştırmışlardı.

Gerçi onu, müstahak olduğu huzura doğru yola çıkarırlarken, ayaklarının altına çiçekler sermişlerdi, gazeteler övgülerle dolu idi, onu Bismark'a benzetiyorlardı. Memleketini düştüğü çukurdan çıkar-mış bir vatanperverdi. Geleceği seziyor, kokluyor, sade Almanya'yı değil, Avrupa'yı yeni baştan kurmak için usta bir politika mimarı gibi plânlar yapıyordu. 19 uncu yüzyılın Avrupa'yı kana ve barut kokusuna boğan Fransız — Alman düşmanlığını, Avrupa'yı misk kokulu bir gül bahçesi haline getirmek için dostluğa çevirmenin çaresini arıyordu. İki Almanya'yı barış içinde ve barışçı metodlarla birleştirmeli idi. Bunun için de tek silâhı vardı. Sabırlı olmak... İşte onun en çok sahip olduğu bu sabır, onun tenkid edilmesine yol açıyordu. Ona galip devletlerin uşağı diyenler olmuştu. İktidarda kalmak için galip devletlerin emrine körü körüne itaat ediyor demişlerdi, buna rağmen ihtiyar şansölye bildiğinden şaşmıyor, iğne ile kuyu kazar gibi, neticeye ulaşmak istiyordu.

Yaşı iradesini hiç zayıflatmamıştı, özel doktoru, Paul Martin «O'nun durumunu ilim ve tababet yolu ile izah mümkün değildir» diyordu. «Bu adam biyolojiyi de tababeti de yalancı çıkaran bir hari-

ka.» Siyasî rakiplerinin en önemlilerinden biri olan Sosyal Demokrat Partisi liderlerinden Karlo Schmid de bir gün onun ölümü üzerinde spekülasyon yapan bir dostuna; «Adenauer ölemez, ölmesi mümkün değildir, çünkü O'nun kalbi yoktur, insanın faniliği kalbinin durması ile mümkündür, kalp olmadıkça ölüm de olmaz» demişti. Kendisine iyi bakıyordu, İsviçre'de meşhur bir profesörün özel ilâçları ile hayatını uzattığını söylüyorlar, hattâ, meşhur Bogomoletz'in hayat iksirinin sırrına erdiği de rivayet ediliyordu.

Evet sıhhatine çok dikkat ediyordu, onun için karlar çözülüp de topraktan yeşillikler fışkıрмаğa başlayınca soluğu Karaormandaki Böhlerhüde'de alır, hava biraz daha ısınınca da İtalya'ya geçerek pırıl pırıl çiçekli bir malikânede Cadenabbia da suların sükûnetine gölgesini düşürerek istirahat ederdi. Aslında kendini dünya işlerinden uzak tutacak bir mizaca sahip olmadığı için bu dağ ve göl kenarı kaçmalarına istirahat de denemezdi. Çünkü, Bakanlar, sorumlular O'nu ta Almanya'dan gelip orada bulurlar ve Konrad Adenauer senenin muayyen günlerinde memleketini İtalya'dan da idare ederdi.

İlk defa Almanya'da bir tek oy farkıyla Başbakan olduğu zaman 1949 yılının 15 Eylülü idi, 15 E-

kim 1963 de istirahate çekilinceye kadar bu görevi 14 yıl aralıksız yerine getirdi, Almanya'da işbaşına geçtiği zaman 73 yaşında idi, vazifeden de 87 sinde ayrıldı. O'na (ihtiyar tilki) veya daha kısa bir ifade ile (Der alte) yani ihtiyar demelerinin sebebi bu ileri yaşta memleket hizmetine girmiş olmasıydı.

Adenauer'in; tahakküme eğilim ve arzusunu şu vak'a ile anlatmak isterler. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, 1946 da Hristiyan Demokrat Partisi'ni kurmağa karar verenler Rhur bölgesinin kuzey doğusunda Herford denilen bir yerde — ki buranın idaresi İngiliz kontrolü altında idi — ilk toplantılarını tertip etmiş bulunuyorlardı. Adenauer bu toplantıya katıldı, hiç kimse ona buyur demeden koltuğa oturdu, kendisini oradakilerin en yaşlısı olması dolayısıyla başkan seçtiğini ifade ederek müzakerenin dizginlerini ele aldı ve o gün kurulmakta olan partinin başına öylece geçtikten sonra, hep başta yürüdü. Diğer teşebbüs sahipleri de onu ağzı açık takip ettiler.

Babası Kolonya'da istinaf mahkemesi üyesi idi, sert yüzlü beyaz sakallı bir hâkim idi. Babasının sertliğini yumuşatmak isteyen tabiat, Adenauer'e yumuşacık ve iyi kalpli bir anne vermişti. Kendisiyle beraber dört kardeştiler, bunların üçü oğlan bir tanesi Lili kızdı.

Konrad 1894 de Gymnazı yani liseyi 18 yaşında bitirdiği zamandan, öldüğü güne kadar taşıdığı o asyaî çehresiyle pek gülümser olmadı. Friburg Üniversitesinde hukuk tahsil ettiği zamanlarda da yine o ciddi suratı bırakmamıştı. O'nun fotoğraf albümünü görenler o sert çehrenin 1904 de başından ilk defa nikâh geçtiği zaman, gevşediğini söylerler. Konrad o tarihte Kolonya'nın zengin ailelerinden birinin kızı olan Emma Weyer ile evlendi. Esmer ve güzel Emma ona iki erkek ve bir kız çocuk verdikten sonra, 1916 da 36 yaşında iken öldü.

Adenauer dul kalmağa iki yıl tahammül etti ve mütareke senesinde yani 1918 de Gussi Zinsser ile ikinci izdivacını yaptı. Adenauer ile yeni karısı arasında on sekiz yaş fark vardı. Konrad 43, Gussi 25 yaşında idiler. Yeni karısı Kolonya Üniversitesinde çok tanınmış bir doktorun kızı idi. Adenauer'in bu karısından da ikisi kız ve ikisi erkek olmak üzere dört çocuğu oldu. Adenauer ölümle pençeleşirken onun başında dua eden rahip Paul onun büyük oğlu idi, Adenauer'i başbakan olduktan sonra bütün dış seyahatlerinde bir gölge gibi takip eden onun ilaçlarını, yiyeceklerini ayarlayan, saati geldiği zaman onu yatağa gönderen kızının adı da Lotte idi.

Adenauer, 1950 den sonra Türkiye'yi ziyaret ettiği zaman yanında işte bu şefkatli kızı Lotte vardı.

Adenauer neler

Yaptı ?

Kim ne derse desin Adenauer, Almanya'yı, hürriyet içinde, sesizce kalkındırmış olan adamdır. Hitler gibi Alman milletinin ruhundaki disiplin duygusunu, bandolu, üniformalı kaz ayağı yürüslü mizansenlerle sömürmeğe hiç tenezzül etmedi. Bismarck gibi, kendisini şatafata kaptırmadı. Fakat on dört yıl süren hizmet süresi içinde Almanya'ya bağımsızlığını ve itibarını kazandırmasını bildi. Gerçi memleketini hukuk kitaplarında tarifini bulan millî hâkimiyete ulaştıramadı ama, Avrupa'nın en kudretli ordusunu yarattı. Yakılan yıkılan bir endüstriyi yeniden ve çok daha iyi şartlar içinde ayağa kaldırarak Almanya'yı dev milletlerin rekabeti ortasında onlara eşit kıldı. Almanya'yı iktisaden dünyanın en kudretli milleti haline getirdi. Bu kud-

ret bir gün kabına sığmayacak ve taşacak mıdır? Bunu zaman gösterecektir.

Doğu Almanya ile birleşme politikasında ne yapamk istediği pek belli olmadı, onun politikasını birliğe yönelen bir vasıta telâkki edenler olduğu gibi, Rusya ile ihtilâfa düşmeden bir bekleme politikası olarak telâkki edenler ve onu bu yüzden tartaklayanlar da çok oldu.

Onu, emniyet ve barış mülâhazası ile Alman birliğini feda etmiş bir insan gözü ile görenler bu gün az değildir. Halbuki o aslında kendisinden sonra gelenlere hiç bağlayıcı olmayan bir açık kapı politikası devrediyordu. Eğer onun politikası birliğe yönelen bir vasıta politikası idiyse, onun arkasından gelenler, Almanya'yı Alman milletinin çok arzuladığı birliğe her zaman kavuşturmak imkânına sahip olacaktı.

Konrad Adenauer, inatçı ve bildiğinden şaşmayan bir insandı, hattâ meşhur «Spiegel» dergisinde Rudolf Augstein onu «insan kıymeti bilmeyen, gerektiğinde gaddar bir kişi» olarak tarif ediyor.

1965 yılının bir Mart gecesi, kendi partisnin kongresi münasebetiyle gazetecilerle bir masa başında yarenlik ediyordu, o sırada gazetecilerin elinde bir kâğıt dolaşmağa başladı, gazeteciler arasında mutad olduğu şekilde birisi, Hristiyan — demok-

Rhöndorf, onun sevdiği evdi. Rhen nehrini buradan seyrederdi. Bu evde çiçekleri sular, bağ yetiştirirdi.

ratların, yani Adenauer'in partisinin seçimleri kazanacağına göre yeni bir kabine tahmini yapmış bu tahmine göre bir liste hazırlamıştır. Bu listede gelecekteki yeni kabinede bulunacakların isimleri yazılı idi. Bu hayalî ve mizahî listeyi görünce Adenauer.

— Onu bana verin, dedi.

Almanya'nın büyük ihtiyarı ile şakalaşmaktan hoşlanan gazeteci, yeni bir dedikodu ve sohbetin açılacağını görerek, listeyi «ihtiyara» memnuniyetle uzattı.

Adenauer, kâğıda bir göz attıktan sonra, sofrada söz almak isteyenlerin baş vurdukları çareye baş vurdu, çatalı ile bardağı çınılattı, ve en ciddi edasını takınarak :

— Bayanlar, baylar, dedi.

Salon kulak kesilmişti:

— Bana basın yoluyla intikâl eden bir vesikayı size okumak istiyorum; gerçi listenin kesin olup olmadığı hakkında tereddüdlerim var ama... Mesele önemli, okuyacağım liste, yeni kabinenin listesi... Size yeni bakanlarımızı tanıtacağım.

Sonra sesini biraz daha yükseltti.

— Başbakan, Şansölye Erhard... Şahsî manyetik birliği adayı... Bu sözü ile Erhard'ın ihtirasına işaret etmek istemişti. Salon birdenbire kahkaha-

larla gülmeğe başladı. O devam etti:

— Başbakan yardımcısı, Mende, şimdiye kadar hiç bir kaza yapmamış olan otomobil sahipleri birliği adayı, bu sözü ile de opportünist bir politika takip eden liberal partiye bir fiske vuruyordu, çünkü Mende Liberal partinin lideri idi.

— Adalet Bakanı: Strauss, hukuk fikri üzerine kurulmuş bir partinin adayı... (bu söz Strauss'un mazisindeki dâvalara işaret ediyordu) oradakiler bu nükteye de güldüler ve Adenauer çok keyiflendi, ve onu dinleyenlerin ilgisini çekmek için bir aralık durdu, etrafına bakındı... (devam edeyim mi?) diye sordu.

Tabi! derhal! evet! devam! sesleri onu tekrar listeyi okumağa teşvik etti.

— Tarım ve az gelişmiş milletlere yardım bakanı: Von Hassel, eski Afrikalılar birliği adayı (Von Hassel batı Afrika'da yerleşmiş Alman ailelerinden birinin oğlu idi.)

— Aile ve gençlik bakanı: Schroeder, Almanya'daki târiki dünyalar derneğinin adayı, (Adenauer bu sözü ile Schroeder'in Hristiyan demokrat partisi içinde sevilmediğine ve yalnız kaldığına işaret etmek istiyordu.)

— Sağlık; imar ve çalışma bakanı Lemmer, (gayretli vatandaşlar partisi adayı) eski Başbakan

Lemmer'in tenbel, mizacına, ve oyunlara düşkün oluşuna işaret etmek istiyordu.

Ortalık yine alkıştan inledi.

Adenauer, ciddiyetini hiç bozmadan (Yoo, artık şakanın bu kadarı da fazla dedi, yeter artık listeyi burada kestim!...)

Umduğu gibi yine kıyamet koptu. (Söyle söyle!) diye bağıırıyorlardı. İhtiyar şansölye, ne yapayım, mademki ısrar ediyorsunuz anlamına gelen bir halle boynunu büktü.

— Panalman meseleleri bakanı Westrick, karar sızlara yardım derneğinin fahri üyesi, (bu telmihi hayli ağırdı, çünkü herkes biliyordu ki Westrick, Erhard'ın yakın adamı idi, ve Erhard sıkıştığı zaman onu Westrick destekler ona kuvvet verir akıl öğretirdi.)

İşin kötüsü, bu şakalar ve igneli nükteler yapılırken yan taraftaki bir masada Erhard'ın oturması idi, adeta Adenauer'in yerine geçmiş olmaktan dolayı kabahatli bir insan gibi, bu olup bitenlerle meşgul olmuyor, başını tabağına sokmuş, yemeğini sinirli sinirli yiyordu. Adenauer, arkadaşının Başbakan olmasından iki yıl sonra onu hiç af edememiş, fırsatı bulduğu zaman onu habire ısıırıyordu.

Gerçekten Adenauer, Erhard'ın kendisinden sonra Başbakan olmasına rıza göstermemiş, Er-

hard hakkındaki olumsuz düşüncelerini her yerde açıklamıştı.

Gerçi olaylar, Adenauer'i haklı çıkardı, fakat haklı bile olsa, onun kendi halefine karşı bu kadar sert ve ısırmacı olması için bu haklılık sebep olmazdı. Başkalarının siyasî defterlerini kapattıkları bir yaşta Adenauer'in siyasî hayata yeni girmiş olması onda belkide, bir türlü, tedavi edilmeyen bir tatminsizlik psikozu yaratmıştı. Nitekim o akşam, o toplantıda bir kere bile Erhard'ın yüzüne bakmamıştı.

Adenauer, aslında sert huylu idi, bakanlarını haşlar, milletvekillerine aldırış etmez, seçmenlerini çok defa azarlardı, aynı gece ona bir gazeteci, meclisteki dış politika müzakereleri dolayısıyla bir soru sormuş.

— Sizin düşünceleriniz dışında bir politika güttüğü halde neden Schroeder ile tartışmaya girmediniz? demişti. O zaman...

Adenauer, hiç tereddüt etmeden şu cevabı yağıştırdı.

— Zavallıya eziyet etmek istemedim...

Bir gün Alman işleri Bakanı Lemmer'den şikâyet etmiş, «Eğer adam Berlinli olmasaydı, onu çoktan hükümetten kapı dışarı ederdim!...» demişti. Hükümet mensupları arasında bölgesel bir denge kurmak mecburiyeti, onu Lemmer'e karşı taham

mül göstermeğe zorluyordu, o da bunu açıklamaktan çekinmiyordu.

Bütün dünya devlet adamlarının, ölüsü önünde saygı ile eğildikleri Adenauer için Almanya'nın Makiaveli dahi dediler. (İhtiyar tilkinin) kurnazlığı vardı, fakat onu Makiavele benzetmek mümkün değildi, çünkü onu arkadaşları iktidardan ayırabilmişler, yıkabilmişlerdi. 15 Ekim 1963 de ayaklarının altına çiçeklerden örülü bir halı serdiler, o da arkası sıvazlana sıvazlana o halının döşendiği merdivenlerden inerek basit fakat kendisinden sonra koltuğa oturanlara karşı sivri dilli bir vatandaş oldu.

Korkusuz ve

Otoriter

Konrad Adenauer, dünyaya gelmiş devlet adamları arasında, sabır yoluyla başarı kazanmak isteyen tiplerden biri ve belkide bunların en sabırlısı idi. Onu tenkit edenler, onu çok merkeziyetçi, bütün işleri avucunun içinde tutmak isteyen bir insan olarak gösterirler. Onun, Prusya zihniyetini tekrar hortlatmak istediği üzerinde duranlar da oldu. Yine tenkitçiler arasında Adenaueri, Alman birliğini korumak istemeyen muhtariyetçi bir kişi olarak görenler de çıktı. Bunların hepsi hatalı görüşlerdi. Gerçek olan şu idi: Adenauer partisinin kendisine telkin ettiği politikayı gütmeyiz, işleri kendi bildiği gibi yürütürdü. Hiç şüphe yok, bir politikacıda gerekli olan koku alma hassasına sahipti. İşgalci kuvvetlerin suyuna gitmesini bildi. Fa-

kat, hiç bir zaman onlara ram olmadı. Belki ikili oynadığı zamanlar oldu. Fakat, bunu daima Almanya'nın çıkarlarını korumak için yaptı. Böyle bir oyun oynadığını anlamayanlar ona çok şiddetle hücum ettiler. Fakat, Adenauer bu hücumları sonsuz sabrı ve metaneti ile karşıladı. Siyasi alanda çok defa şahsını öne sürmek için magrur bir adamın yapamayacağı şeyleri yaptı. Buna karşı, orta sınıf halkın hoşuna gitmek için çaba da sarfetti. Kararlı idi, çalışkandı. Özel münasebetlerinde fevkalâde dosttu. Memleket işlerini inat ile takip ederdi. Hele aile hayatına hiç diyecek yoktu. Konuşmalarında harareti değildi, fakat mantık yoluyla karşısında kini ikna etmesini bilirdi. İki dünya savaşında iki defa işgâl gören Kolonya'da işgâl kuvvetlerine karşı daima haşin hareket etti. Hitler iktidara geldiği zaman hiç tereddüt etmeden onun karşısına dikildi.

Kolonya şehrinin hizmetine 1912 de girmişti. İki yıl sonra, Birinci Dünya Harbi patladı. 1912 ye kadar, belediye başkan yardımcılığı yaptıktan sonra, aynı tarihte Kolonya belediye reisi oldu. Savaş bitince 41 yaşında, mağlup bir memleketin Kolonya şehrine isabet eden bütün dertleriyle karşılaştı. Geri çekilen Alman ordusu dağınık bir halde Kolonyadan geçerken Adenauer bu bozgunu yumuşatmak için çok uğraştı. Bu arada 1918 de Kiel'de isyan

eden donanmaya mensup Alman bahriyelileri Kolonya'ya geldiler. Adenauer, bunların çapulculuk etmelerine mani olmak için, bu asî bahriyelileri daha Kolonya garına gelmeden tevkif ettirmek cesaretini gösterdi. Onları bir kışlada hapsetti ve kışlanın karşısına topları dikerek onların o zaman pek arzuladıkları şekilde kızıl bayrak çekmelerine müsaade etmedi. Sonra kendisine, «bunlar bayrak çekmekte ısrar etmiş olsaydılar, ateş açarmıydınız?» sorusuna da hiç tereddüt etmeden «hepsini imha ederdim» cevabını verdi. İkinci Wilhelm ihtiraslarıyla Alman yayı uçurumun kenarına götürmüştü ama, bu ihtirasların tepkileri dolayısıyla Alman milletinin divanelik etmesi lâzım gelmezdi. Adenauer için savaşı kaybetmiş olmak bir felâketti. Fakat, bir iç ihtilâl Almanya için daha büyük bir felâket olurdu.

Karakteri ve düşüncesi bakımından Adenauer otorite taraftarı bir insandı. İhtilâl ve bozgunu sevmemesinin bir sebebi de dünya nizamının otorite ile temin edileceği kanaatinde olması idi... Ona göre iç boğuşma sosyal hiyerarşinin yıkılması, idarenin etkisini kaybetmesi demektir. Düşmandan kaçarak, şehirleri yağma eden askerlerin hali Almanya'yı bir felâkete götürebilirdi. Adenauer bunların, Kolonya'nın ticaret merkezi olan Hohenstrasse'yi basmalarını gözünün önüne getiriyor ve bundan tir tir tit-

riyordu... Dünyaca meşhur katedralin 1880 yılının 15 Ekiminde imparator Wilhelm tarafından açıldığı o mutlu günü beş yaşındaki bebek haliyle haya! meyal hatırlıyordu. Cephelerde kızılbaşan asker kaçakları şimdi katedrali yağma edecek olurlarsa koyu katolik Adenauer'in yüreğine inerti.

Nitekim kendisinin bütün çabalarına rağmen bir aralık kızılar şehre hâkim oldular. Fakat, kızıl bayrak hiç bir zaman belediyenin üzerinde dalgalanmadı. Bir süre sonra Kolonya'yı İngilizler işgal edince de, anarşi yaratan boşluğu düşman askerleri ile doldurdu, mesele kalmadı.

Adenauerin biyografisini yazan o karanlık günler hakkında şu tabloyu çizer: «Soğukkanlılığını hiç bir zaman kaybetmeyen bir Adenauer vardı, donuktu. Açları, ordudan aldığı vasıtalarla yiyecek doldurarak doyuruyordu. Şehirde çöküntünün yarattığı kargaşalığı milis kuvvetlerinin başına geçerek önliyordu.»

Bu çöküş devri ile Hitlerin iktidara geçmesi arasında geçen süre, Adenauer'in hayatında en çok tartışılan devredir. Onun düşmanları onu o zaman, Almanya'nın mağlubiyeti dolayısıyla separatist muhtariyetçi bir idealin peşinde gittiğini söylerler, Ren nehri havzası denilen Almanya'nın bu bölgesinde ayrı bir Alman devleti, muhtar bir hükümet kur-

mak Ren vadisini Berlin'den ayırmak istedi mi? Bu iddia edilemez ama rivayete nazaran Şubat 1918 tarihinde Adenauer Kolonya belediyesinde, Ren vadisi şehirlerinin mümtaz kimselerini toplamış ve onlara «Almanya mağlup oldu. Müttefikler Prusyanın ezilmesi ve Prusya askerî zihniyetinin yok olması için Almanya'yı parçalayacaklar, bu itibarla Rhena-nide Almanya'yı bu baskıdan kurtarmak için muhtar bir devlet kurmak ve sonra, bu devlet vasıtasıyla tekrar Alman birliği yolunu araştırmak lâzım olduğunu söylemiş» Maksudı, Ren vadisi Almanyasındaki muhtariyet fikrini önlemek için suyun akışına uygun gitmek imiş. Onun muhtariyetçi görünmüş olmasına rağmen muhtariyete taraftar olmadığı Klemansonun hatıratından anlaşılıyor. Zira o zamanın Fransız başvekili, hatıratında Şubat 1918 tarihindeki toplantıdan bahsederken, «Kolonya belediyesinde bir kere toplandılar, karar vermeden dağıldılar. Sonra bir daha onları bir araya getirmek mümkün olmadı» diyor. Nitekim 1953 Ağustosunda Adenauer o hatırayı şöyle anlatmış: «Ben hiç bir zaman muhtariyete taraftar olmadım. Hattâ böyle bir meselenin müzakere konusu yapılmasını dahi istemedim. Fakat doğrudan doğruya bu fikrin karşısına çıkmış olsaydım, muhtariyetçiler beni de silip süpürürlerdi. Onun için bu fikre

ben sahip çıkmış gibi göründüm. Onları da böylece hareketsizliğe sevkettim»

Katolikliğine çok bağlı olan Adenauer, kendi düşüncesine ve gideceği yola hükmedecek herhangi üstün bir kuvvete ram olmak istememesine rağmen kiliseye fevkalade bağlı idi. Daha çocukken çok derin izlerini taşıdığı dinî bir terbiye almıştı. Onun için, mezarı başında son duasını tevekkül ve ilâhî bir inanış içinde yapan büyük oğlunun papaz olmasını memnuniyetle karşılamıştı. Kolonya katedralinin kardinali, ona bütün siyaset arkadaşlarından daha yakındı. Ondaki köklü din duyguları onu aynı zamanda komünizme karşı çıkarıyordu. Müteveffa başvekil, saadeti de bu dinî inanışta bulurdu. Zaman zaman kendini dünyadan çekmek arzusu ona bu inançtan ve yalnız kalma arzusu da Allahla karşı karşıya kalarak bu ilâhî randevudaki saadeti tatmak arzusundan gelirdi. Almanya'nın kaderine hükmedecek hale gelmeden uzun süre evvel, başvekil olduktan sonra da yine zaman zaman bugün mezarlığında huzur içinde yattığı Rhöndorf'daki beyaz kireç badanalı evinden Ren nehrinin gürültüsünü dinler, başında geniş kenarlı hasır şapkasıyla evinin bahçesiyle meşgul olurdu. Gülleri budar, ağaçları aşılar kendi bahçesinde yetiştirdiği Ren üzümünün şarabını yudumlardı. Ufkunu Ren nehrinin

kenarındaki dağlar kapattığı için, o ister istemez gözlerini batıya çevirmişti. Doğu Almanya da karar-gâh kuran Hitlerin doğuya hücum ilkesini belki bu sebepten benimsememişti. O Almanya'yı batıda batılılarla beraber görmek ve batıdaki medenî memleketlerle Almanya'yı ayıran sınırların, düşünce tarzının, rekabetlerin kalkmasını istiyordu.

Onun için ikiye bölünmüş bir Almanya'da, bir tarafın başına geçtiği zaman tam ve mükemmel bir Avrupalı oldu. Avrupa politikasını güttü. Avrupa da Almanya ile Fransa'nın arasındaki hissi düşmanlıkları yok etmek için dört kere Fransaya gitmekten çekinmedi. De Gaulle'ün Almanya'yı ziyaretinde Fransa'nın mağrur devlet reisine karşı gösterdiği büyük misafirperverlik Adenauer'in hasretini çektiği büyük barışı yaratmak, iki tarafın çocuklarının iliklerine kadar işleyen Fransız - Alman geleneksel düşmanlığını bir dostluk haline getirmek içindi.

Adenauer Hitler

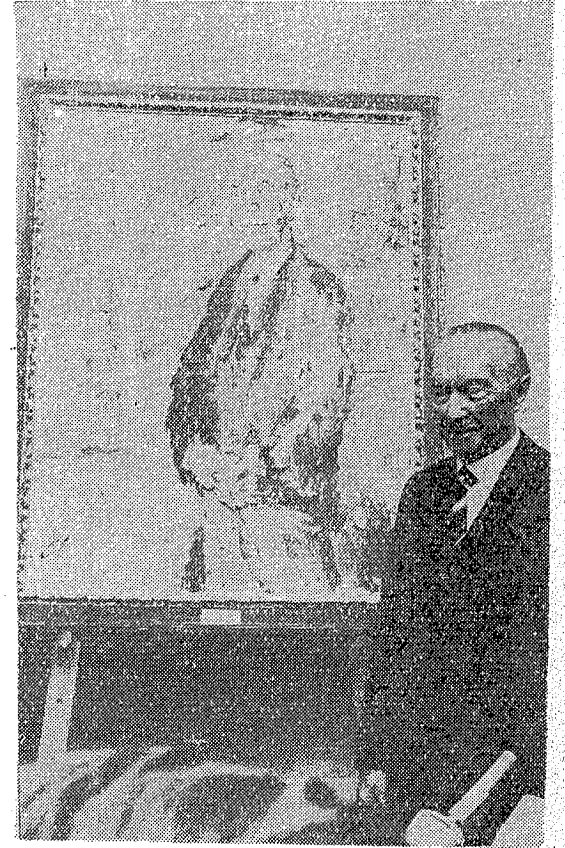
Mücadelesi

30 Ocak 1933 de Hitler, Almanya'nın başına geçtikten hemen beş on gün sonra, Kolonya'ya geldi. Ren nehri üzerindeki köprülerde gamalı haç bayrakları sallanıyor, SS'ler Führerin ayaklarına atlamak isteyen halkı zor zaptediyorlardı. Sanki Ren nehri bölgesinin Katolik başşehri, birdenbire ruh ve hattâ din değiştirivermişti.

Caddelerde her sınıf ve cinsten halk Hitleri coşkunlukla alkışlarken, Adenauer belediyeodasında başını ellerinin arasına alarak düşünüyordu. Nazizmin havası memleketi kısa zamanda baştan başa kaplamıştı. Akli başında bilinen vatandaşlar bile garip bir cezbe halinde idiler. Güvendiği, terfi ettirdiği menfaat gösterdiği memurları artık onun avucundan kayıyorlardı.

O gün yani 17 Şubat günü yardımcılarında birini, Hitleri karşılamak üzere hava meydanına göndermiş, fakat bizzat kendisi gitmemişti. Belediye-
lere, resmî dairelere yalnız Alman bayrağını çektir-
miş, gamalı haç bayrağını çekmek isteyenlere mâni
olmuştu. Sonraları bunun cezasını çekti. Nitekim
Hitlerin Kolonya'ya gelişinden 25 gün sonra bir 12
Mart günü, Hitler'in komandoları belediyeyi bastı-
lar. Adenauer'i makamında bulmuş olsaydılar, ken-
disini tutup pencereden aşağı atacaklardı. Adenauer
bunu hissettiği için, kahramanlık ve kabadayılık
yapmanın da mânasız olduğunu görerek, Kolonya-
yı sessizce terketti. Berlin'e gitti. O zaman İçişleri
Bakanı Göring'i ziyaret ederek, kendi hakkında ya-
pılan kanunsuz zorbalığı protesto etti.

Göring Adenauer'in şikâyetlerine sözde ilgi gös-
terdi. Fakat hiç bir şey yapamadı. İlgi göstermesi,
yeni rejimin kendisine muhalif olanları oyalamak
maksadından ileri geliyordu. Adenauer Nazi ihtilâ-
fı bundan sonra bir köşe kapmaca veya kedi fare
kovalaması halinde devam etti gitti. Senelerce sü-
ren bu oyun, Adenauer'den başkasını yorar, bezdi-
rir, asabını bozardı. Halbuki Adenauer kararlı bir
adam gibi hareket etti, boyun eğmedi, rejimi be-
nimsemedi. Somurtmaya devam etti. Kolonya Be-
lediyesinden kovulduktan sonra evvelâ Berlin'e yer-

İki Adenauer biri liseye giderken, diğeri de
ölmeden kısa bir süre evvel Başbakanlıktan
ayrıldıktan sonra Ressam Kokoşka'ya poz
verirken.

leşmek istedi, fakat Naziler ona orada rahat vermediler. Onun üzerine bir volkan krateri olan küçük bir gölün kıyısında Roma üslûbu ağır kalelerin mavi göğe yaslandığı bir manastıra iltica etti. Bu manastırın rahibi onun eski okul arkadaşlarından biriydi. Manastırda tek başına yaşamağa başladı. Rahip, zaman zaman kendisini ziyarete gelenlere göz yumuyordu. Hattâ, Yortularda bütün ailenin Adenauer'in küçük hücresinde toplandığı olurdu.

Ne var ki, birinci karısından üç, ikinci karısından da dört çocuk sahibi olan Adenauer'in bütün ailesiyle bu manastırda buluşması gözden kaçmadı. Nazilere hoş görünmek istiyen hafiye ruhlu bazı insanlar, bu ziyaretleri Hitlere ihbar ettiler. Bunun üzerine bir gün manastıra bir SS geldi ve manastırın rahibini tehdit etti. Rahip arkadaşı Adenauer'i bundan fazla misafir edemezdi, iktidar bunu hoş görmüyordu.

Bunun üzerine Adenauer manastırı terkederek Berlin civarında tuttuğu bir eve yerleşti. Artık Kolonya belediyesinden para alamadığı için tablolarını satarak geçinmeye başlamıştı. O sırada karısının mücevherlerini çaldıklarından, bu mücevherler karşılığı Adenauer sigortadan büyük bir para aldı ve bu para onu ferahlattı. Alman usulü fenikleri hesaplayarak ömrünü geçirmeye çalıştı.

Adenauer bu devrede tecrübe üstüne tecrübe kazandı. O zaman gördü ki, insanlar irade bakımından zayıf oldukları için menfaatlerinin tehlikeye girdiğini görünce, düşüncelerinin eski sahibi olmakta devam edemiyorlar. Bir baskı rejimi, bir milletin ruhu üzerinden silindir gibi geçebiliyor ve o ruhu yamyassı ezebiliyor. Sonra insanlar birbirlerine bakarak kendilerini mazur görmeye de başlayabiliyorlar. Böyle zamanlarda zalim ruhlu insanlar, zaife karşı kabadayı kesilebiliyorlar. Soyguncular, kötü ahlâklılar, yeni bir baskı rejiminin nimetlerinden istifade etmek için o rejime yaslanıyorlar ve her biri kendi çapında bir hükümdar kesiliyor. Doğruyu, hakkı savunduklarını söyleyerek barbarca zebunküş oluyorlar. Bir ahlâk vebası ortalığı kırıp geçiriyor. Hitler'in yakın arkadaşı Rhömün gene Hitler tarafından katledilmesi işte o günlere tesadüf ediyor ve o buhranlı günlerde bir gece gelip Adenauer'i evinden alıp götürüyorlar. İki gün sonra da kendisine göz dağı verip serbest bırakıyorlar.

Bir sene daha geçiyor. Bu sefer, Kolonya belediye başkanı iken 35000 markı zimmetine geçirdiği iddiası ortaya atılıyor. Adenauer bu iddia ve isnadın doğru olmadığını güç belâ isbat ediyor ama... Artık Berlin'de de oturamaz oluyor. Gözden uzak olmak için eski vefalı bir arkadaşı ona Rhöndorfta

ufak bir ev buluyor. Adenauer Nazilerin hışmını üzerine çekmemek için sokağa da çıkmıyor. Bu ev Adenauer'in son defa oturduğu ev değildir. Fakat, Kolonya eski belediye başkanı bu kuytu evden memnundur. Ren nehrine bakan bu evde bağların ortasında yaşıyor. Karşı sahilde 1935 de Chamberlain'in Hitler'le buluştuğu meşhur Dreesen otelini seyrediyor. Bu otel İkinci Dünya Savaşından sonra, müttefikler yüksek komiserliği karargâhı olmuştu. Menderes'in Almanya'yı ziyaretinde Menderes'e refakat eden heyet de bu otele yerleştirilmişti.

Bu Dreesen oteli, bir gün Adenauer'in hükümet merkezi yapacağı Bonn'a çok yakın olan Bad Godesberg denilen küçük şehrin Ren nehrine bakan cephesinde idi. Adenauer oturduğu evden hem Bad Godesberg'i hem de nehir boyunca sefer eden gemileri seydererek vakit geçiriyordu.

1935 de onu yine yerinden ettiler ve Adenauer Rhöndorf'tan altı kilometre içerde bir Katolik manastırına iltica etti. Bir yıl sonra, nedense, Naziler ona karşı daha müşfik hareket etmek lüzumunu duydular. İsteddiği yerde serbestçe oturmasına izin verdikleri gibi, Kolonya belediyesinden emeklilik maaşı da tahsis ettiler. Üstelik Kolonya'da istimlâk edilen iki evinin de bedelini ödediler.

İşte o zaman Adenauer tekrar Rhöndorf'a dön-

dü. Son zamanlara kadar oturduğu evi istimlâkten edindiği para ile satın aldı ve yine bağ ve bahçe ile meşgul olmaya başladı. Yetiştirdiği ve kendi ismini taşıyan kırmızı gülleri satarak geçinmeye çalıştı. Artık altmış yaşında ihtiyar bir adamdı. Kapanan siyasi hayatının bir daha açılacağını kendisi de düşünmüyor hatırına bile getirmiyordu.

Yıl 1939... Hitler İkinci Dünya Savaşını açıyor. Adenauer bu savaşın yaklaşmakta olduğunu sezmişti. Bu savaş başlayınca, Gestapo faaliyete geçecek, rejime dost olmayan bir çok Almanları tevkif edeceklerdi. Onun için Adenauer kimseye haber vermeden sessizce İsviçreye geçti.

Avdet ettiği zaman insanları kitle halinde tevkif epidemisi gelip geçmişti. Fakat dönünce, hapsedilecek insanlar listesinde kendi isminin de mevcut olduğunu ve son dakikada bu ismi esrarengiz bir elin silmiş olduğunu öğrendi. Bundan sonra Rhöndorf'daki hayatını kendisi şöyle tarif etmektedir. «Tıpkı bir adada yaşayan insanlar gibi, gaddar ve kindar bir toplumun içine gömülmüştük.»

Bu arada onun üç büyük oğlu Maks, Paul, rahip Konrad askere alındılar. Adenauer bunların zevcelerini de evine aldı. Bu sefer gelinlerine de bakmaya mecbur oldu. Uzun ve karanlık gecelerde Makyaveli ilk defa okumaya başladı. Sonra onu

Makyavele benzetenler, onun bu gece okumaların - dan ilham aldığını çok söylediler. Bu sakin hayat 20 Temmuz 1944 de Rhöndorf polisinin kendisini tevkif etmesi ile tekrar bozuldu. Evi arandı. Rhöndorf'dan Bonn'a oradan Kolonya'ya sevk edildi orada enterne edildi. Bünyesi bu kadar zahmete dayanamadığı için hastalandı ve bir gün hasta halinde enterne edildiği yerden firar etti. Bu sefer Gestapo karısının yakasına yapıştı ve zavallı kadını tevkif ederek eziyet etmeye başladı. Bunun üzerine Adenauer meydana çıkmaya mecbur oldu. Tekrar hapishanesine götürüldü.

Oğlu Maks Alman ordusunda subay olmuştu. Babasını kurtarmak için Gestapo'nun meşhur şefi Himmlerin yardımcısı Kaltenbrunner'in huzuruna çıktı. Babasının masum olduğunu, serbest bırakılmasını yaşının ilerlemiş olması dolayısıyla bu kadar eziyete tahammül edemiyeceğini söyledi esasen Gestapo Adenauer'in aleyhinde bir delil bulamamıştı. Leipzig eski belediye başkanı Görderer, Hitler aleyhinde tertiplenecek bir komploya Adenauer'i ortak yapmak istemişti ama, Adenauer böyle metodlarla iş görmeyi doğru bulmadığı için Görderer'in teklifini reddetmişti bu da sabit olunca oğlunun da şefaati ile Adenauer serbest bırakıldı.

Adenauer Hitler zamanında çok eziyet çekmiş

olmakla beraber, çektiği bu ıstıraplar onu kindar yapacak kadar fazla olmamıştı. Daha doğrusu Adenauer bütün aksiliğine rağmen kin tutan bir adam değildi. Üç oğlu cephede dövüşmüş. O da tasvip etmediği bir rejime küsüp oturmuş, o rejime karşı herhangi bir mücadeleye karışmamıştı. Dantonun dediği gibi, insan vatanını pabucunun altında beraber götüremezdi. Onun için Hitler rejiminden şikâyetçi oldukları halde memlekette yaşamaya mecbur olan milyonca Almanın gözünde çok büyüdü. Nazi-lerden ürkererek ismini değiştiren ve Norveç'e iltica etmiş olan Berlin belediye reisi ve bu günün Dışişleri Bakanı Willy Brand ile yaptığı kavgalarda orta sınıf halk hep Adenauer'in tarafını bu sebepten tuttu. Çünkü Brand azaba ve acıya dayanamıyarak hem memleketten kaçmış hem de yakalanmasın diye isim değiştirmişti. Halbuki, Adenauer, ismini değiştirmeye lüzum görmeden o acı çeken insanlarla Hitler rejimini tasvip etmediğini açıkça ifade ederek beraber kalmış, beraber yaşamıştı.

1963 de Amerikalı bir televizyon muhabiri ile yaptığı konuşmada Adenauer Rhöndorf'daki evinin nasıl bombardıman edildiğini anlatmıştı. «Bir denbire üzerine doğru bir obüsün gelmekte olduğunu gördüm. Simsiyah bir cisim, onu görür görmez, kendimi yere attım. Obüs patladı. Evin civarında

gördüğünüz şu çeşmeyi yıktı. Arkasından iki defa daha ateş ettiler.» Bu söz üzerine muhabir kendisine şu suali soruyor: «Bu obüsleri sizin evinizi yıkmak ve sizi öldürmek için mi attılar?» Adenauer, hiç tereddüt etmeden «elbette» diye cevap veriyor.

Amerikalılar meseleyi Adenauer'in anlattığı gibi anlatmıyorlar. Bu ateşi o ölsün, evi yıkılsın diye açmamışlar.. Kötü bir tesadüf olmuş. Nitekim birkaç gün sonra onu tekrar Kolonya belediyesinin başına getirenler yine Amerikalılar. Fakat aradan kısa bir müddet geçtikten sonra Kolonya İngilizlerin idaresine intikâl edince bölgenin İngiliz kumandanı Adenauer'i yerinden tekrar kaldırıp atıyor. Adenauer bunun sebebini sonradan öğrenmiş. Meğer belediye de çalışan sosyalistler başlarında Adenauer'i istememişler. İngiliz makamları üzerinde müessir olarak onu oradan uzaklaştırmışlar.

Kötülükten

Doğan Eser

İşsiz kalan Adenauer işte o zaman yeni bir parti kurmak düşüncesine saplanıyor. Onun hayatını tetkik edenler, eğer Adenauer, Hitlerden sonra, bir kere daha belediye başkanlığından atılmamış olsaydı, orada kalacak ve siyasete girmiyecekti, demektedirler. Ufak sebeplerin büyük neticeler doğurduğunu gösteren bu olay, Adenauer'i siyasete doğru itti. Müteveffa Başbakan katolik ve evanjelik inançları toplayarak bir Merkez Partisi kurmak istedi. Evvelce anlattığımız şekilde Herfortta yapılan toplantıda kendisini en yaşlı üye olarak başkan ilân etti. Müzakerelere fiilen riyaset ederek, öylece partisnin başkanı oldu. O zaman bir gün, Almanya'nda kaderine sahip çıkacağını her halde hiç hatırına getirmemişti. Fakat vazifeyi yüklendikten son-

bölgede faaliyete geçti. Ve partisini başarıya ulaştırmak için her fırsattan istifade ederek harıl harıl çalışmaya başladı.

Batı demokrasisinin Hristiyanlığın felsefesi ve temelleri üzerinde gelişeceğine, daha doğrusu batı demokrasisinin Hristiyan medeniyetinin üzerinde ve omuzunda yaşayacağına kaniydi. Onun için Hristiyanlığın kaynaklarına dönmek gerekiyordu. Bunun anlamı, yeni Almanya'nın Ren vadisinde Ruhr havzasından kuvvet alarak kurulacağı idi. Almanya'nın kalbi bu bölgede atardı. Berlin mi? Yo, orası kozmopolit bir şehirdi. Endüstrisi ile, ahlâkı ile, düşünce sistemi ile Almanya'nın çekirdeği, Ren vadisindeki bu katolik Almanya idi. Onun için Adenauer sırtını Berlin'e çevirdi. Frankfurt'a iltifat etmedi ve hükümet merkezini Bonn'a nakletti. Bu işi yaparken Ren vadisi Almanyasının dışında olan herkes bu fikre karşı idi. Protestanlar, Berlinliler, sosyalistler, hep beraber «Bu iş olmaz» diyorlardı. Adenauer Ren Ruhr bölgesi Almanyasını bağımsız kılmak istemiyordu. Çünkü, bunu yaptığımız zaman Doğu Almanyaya Sovyetler sahip çıkmak için mazeret bulurlar diyordu. Onun istediği Almanya'nın kalbini bu bölgeye nakletmekti. Bonn bütün Almanya'nın kalbi ve gönli olmalı idi.

Partisinin, yani kendisinin dış politikadaki gö-

rüşü kuvvetini bu gerçekten alıyordu. «Mademki silâhsız ve zayıfız, ne yapıp yapıp, Almanya'yı her türlü ihtilâfın dışında tutmalıyız. Bir gün gelecek bizim dışımızda olanlar birbirleriyle çekişecekler, o zaman yardımımızı isteyecekler, biz de onlardan bileklerimizdeki kelepçelerin çözülmesini talep edeceğiz» diye düşünüyordu. Daha sonra, Amerikalıların evini bombardıman, İngilizlerin kendisini tutup belediyeden kapı dışarı etmelerine rağmen şu fikri savunuyordu. «Batı Avrupa Rusların eline düşmesin.» 1951 de de şu sözleri söylüyordu: «Biz Batı toplumuna mensubuz. Göreceksiniz, çok uzun zaman geçmiyecek, hürriyet, insan şeref ve haysiyeti, Hristiyanlığın düşünce tarzı ile karanlığı, esareti ve dinsizliği yeneceğiz. İnsanları insanlıktan çıkaran baskı rejimleri çok uzun zaman yaşamayacak.»

1960 da Papa 23 üncü Jan'a gönderdiği bir mesajda sesini biraz daha yükseltecek, «Allah doğudan gelen kuvvetli baskılara karşı koyma görevini özel olarak Alman milletine vermiştir» diyecektir. O imanında o kadar kuvvetlidir ki, nerede ise Allah'ın Alman olduğuna inanacaktır.

Siyasi hayata atıldıktan sonra, başarı da kazanıyor. Parlâmentodaki Hristiyan Demokratların temsilcileri 66 dan 92 ye çıkıyor. Artık Sosyal Demokratlarla özellikle onların başkanı Schumacher

ile mücadele halindedir. Madenlerin, çelik döküm kombinalarının devletleştirilmesine karşıdır. Çünkü Adenauer özel teşebbüsü savunmaktadır. Almanya'nın çok kavgacı bir millet olduğunu iddia ederek, onu bir tarım memleketi haline getirmek ve endüstrisini elinden almak isteyen Morgentau Planının karşısına dikilir.

Alman endüstri üretiminin artmaması fikrinde olan müttefiklerin karşısına çıkar ve tahditleri kaldırtır. Yıkılacak veya yıkılması gereken 819 tane fabrikayı kara listeden çıkartır. Bütün bunları yaptığı zaman batı Almanya'nın ne doğru dürüst bir hükümeti vardır ne de hükümetin egemenliği mevcuttur, ama, Adenauer varlığını hissettirmektedir.

1949 da Adenauer, Bonn'daki pedagoji akademisinin kürsüsüne çıkarak konuşmuştu. Burası Almanya'nın geçici parlamentosu olmuştu. Mukayese lâzımsa, Uedagoji Enstitüsü, Ankara'daki Birinci Millet Meclisi binasına benzetilebilir. Yeni Almanya orada doğdu. O binaya yeni kanatlar eklendi. Sekiz katlı bir yapı sonra milletvekillerini barındırmaya başladı. Muhteşem toplantı salonu yapıldı. Fakat esas ana bina, şu geçici olan parlamento misafir eden bina, tarihin içine gömüldü ve orada böylece kaldı.

Adenauer artık hızla çalışıyordu. Bütün gayreti

kendi iktidarına istikrar vermektir. Onun için lâtin demokrasilerinde sık sık görülen hükümetleri devirme usulünde bir değişiklik yaptı. Bir hükümete itimatsızlık verilebilirdi. Eğer, o devrilen hükümetin başkanının yerine, bir yenisi seçilmiş ve onun ismi üzerinde mutabık kalınmış ise bu sisteme «yapıcı güvensizlik» ismini vermişti. Çeşitli düşüncedeki partilerin Adenauer'i yıkma yolunda başka bir şahıs üzerinde ittifak etmeleri mümkün mü idi? Özellikle ihtiyar şansöyle bu ittifak olmasın diye muhaliflerini bölüp parçalamanın yollarını da pek âlâ biliyordu.

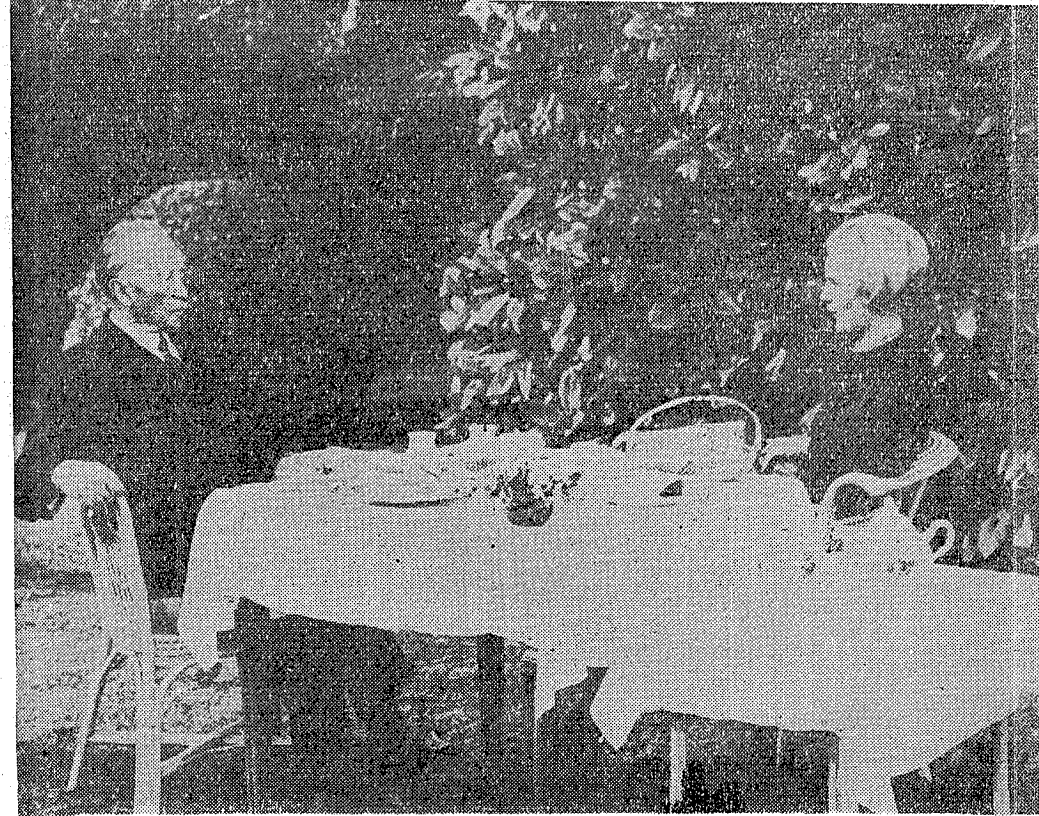
Birinci genel seçimlere giderken, en aşağı sekiz yıl iktidarda kalmayı tasarladı. CDU'nun yani Hristiyan Demokratların kongrelerinde artık ekonomik ve mali meseleler tartışılmaya başlanmıştı. Adenauer devletçiliğe karşı idi ama... Büyük tröstlerin parçalanmasına, işçinin işe ortak edilmesine pay şirketlerinin gelişmesi ve hiç bir kimsenin yüzde 10 dan fazla hisseye sahip olmamasına, bankaların âmme menfaatini, özel çıkarların üstünde tutan bir kredi politikası gütmelerine taraftardı. Tam bu sırada ortaya bir Dr. Erhard çıktı. Bu adam Baviyera eyaletinde ekonomik işler bakanlığı yapmıştı. Münih Üniversitesinde fahri Profesör idi. Liberal ekonomiyi devlet etkisi ile uzlaştırmak lâ-

zım geldiğini iddia ediyordu. Bir gün yine 1949 yılının bir 21 Şubat günü Adenauer onu çağırttı. Bu başı omuzlarının arasında sıkışmış olan Bavyeralıdan Batılı Almanlar, yani Ren vadisi sakinleri hoşlanmadılar. İhtiyar, bunu nereden bulup başlarına çıkarmıştı? Üstelik bu Erhard Hristiyan Demokrat partisinden de değildi. Fakat, Adenauer Erharta karşı girişilen kampanyaya göğsünü gerdi. Evvelâ onu dikkatle dinledi. Sonra da Erhard Almanya'nın ve partinin en dinlenen ve sözü geçen adamlarından biri oldu.

Mark evvelâ kıymetini buldu, sonra bu kıymet yükselmeye başladı. Para istikrarı endüstri üretiminin artmasına sebep oldu. 1950 de Almanya kendisini ekonomi bakımından ithalat yolu ile teçhiz ettiği için dış ticaret dengesi açık verdi. Erhard bu açığı kapama tedbirlerini alırken Kore harbi patladı. Bu harp Alman sanayiini birdenbire kırbaçladı. O gün bugün Almanya refah içinde gelişmeye başladı.

Amerika, Fransa, İngiltere; Ruhr havzasındaki kömür ve çelik tesislerinin Almanların elinde kalmasını istemiyorlardı. Bunlar sökülmesi idi. Adenauer bu kararların karşısına bütün heybetiyle dikildi. Dünyanın kömüre ve çeliğe ihtiyacı vardı. Almanya'yı küçük bir devlet haline getirmek için, dün

yanın muhtaç olduğu maddelerin üretimini sınırlamak akla uygun değildi. Ama hem Almanya'yı kömür ve çelikten istifade ettirmek hem de o kömür ve çeliğin savaş uğrunda kullanılmasına engel olmak mümkündü. İşte o zaman bölgenin Avrupalılaşması fikri üzerinde durdu. Kömür ve çelik Birliği Almanya'nın da içinde bulunduğu milletlerüstü bir Avrupa müessesesinin malı olacaktı. İnsanlığın hizmetinde refaha yarayacak fakat silâh ve savaş malzemesi imal etmiyecekti. Adenauer'i Avrupalılık fikrine bu pratik meseleler sürüklüyordu. Sert yüzlü Asyaî çehreli Adenauer samimi bir barışçı olarak eski düşmanlarının ellerini sıkıyor ve o elleri avuçlarının arasında sımsıkı tutuyordu.

Adenauer uzun yaşadı ise bu biraz da kızının ona şekfatle bakmasından ileri geldi..

Tek Oy'un

Mucizesi

A DENAUER artık kaderin kendisi için çizdiği yolda yürüyecektir. Kader onu Başbakanlığa kadar götürecektir, düşündüklerini tatbik etmek için bu makama gelmeyi kendisini de arzu etmektedir. 1949 un Eylülünde Cumhurbaşkanı olan Heuss milletvekilleriyle yaptığı konuşmadan ve araştırmadan sonra, onun Başbakanlığa gelebileceğini tahmin ediyor, kendisine hükümet kurma görevini veriyor.

Adenauer'in bu makama gelebilmesi için tam 202 oya ihtiyacı vardır. İşin garibi Adenauer tam 202 oyla itimat kazanmıştır. Hatırlarda olacaktır. Aynı Adenauer bu olaydan tam yirmi yıl evvel yani 17 Aralıkta Kolonya Belediye Başkanlığına da tek oy farkla seçilmişti.

Aradan hayli uzun bir zaman geçtikten sonra,

onun kaderini ve onunla beraber Almanya'nın kaderini tayin eden bu tek oyun kime ait olduğunu araştıranlar oldu. Bir rivayete göre, ona o tek oyu Baviyera partisine mensup Johannes Warther isminde bir milletvekili, kendi partisinin disiplin kurallarına itaat etmeden vermişti. Halbuki işin aslını oğlu Georg kimseden saklamadan şöyle anlatıyordu: «Babam birgün evde bize o makama kendi kendini tek oyla tayin ettiğini gülerek anlattı. Kendi kendisine verdiği oy onu şansölyeliğe getirmişti.»

Adenauer'in inatçılığını bilenler için onun bu tutum ve bu anlayış tarzı akla uygun geliyordu. Mutlaka amaca ulaşmak isteyen adam için kendi çıkarına bu kadar bir gayret fazla görünmemeli idi. Başbakan olduktan beş gün sonra da parlamento kürsüsünden amacını şöyle anlatmıştı. «Almanya'nın Dışişleri müttefikler yüksek komisyonu tarafından sevk ve idare edilmektedir. Fakat bizim serbestçe göreceğimiz iç davalarımızı, Dışişlerinden kesin hatlarla ayırmağa da imkân yoktur.»

Başbakan iç ve dışişleri arasında bu bağı kurduktan sonra, bu yol üzerinde yürüyecek, ve iç problemlerin zorlamaları ile dışişlere yavaş yavaş burnunu sokarak, bir süre sonra ona da hâkim olacaktı. Nitekim Almanya, diğer hür milletler gibi, dünyada saygı görmeli. Onlar gibi eşit haklara

sahip olmalı idi ve oldu. İçerde Almanya'ya kazandıracağı her başarı, onun dış itibarını artıracak. Almanya'nın dışarda kazandığı her onu içerde kuvvetlendirecekti.

Onun için 1955 yılına kadar dış politikayı da kendisi idare etti. Ve bu tarihte, kendi yetiştirip itimat ettiği Von Brentano'yı Dışişleri Bakanı yaptı, arkasından da müttefiklere şunu söyledi: «Almanya'dan söküp götürmek istediğiniz fabrikalara artık el sürmeyiniz. Bu fabrikaların sökülmesi meselesi halkı çok kızdırıyor. Buna hem iktisadi sebepler bakımından hakkınız yok. Hem de halkın psikolojik tutumunu dikkate almaya mecbursunuz.» Almanya, artık Doğudan gelen ve anavatana hicret etmek isteyen milyonlarca mülteci Almanı da bağrına basmaya ve onlara hayat hakkı, yaşama imkânı vermeye mecburdu. Üstelik yine Almanya eski devrin emeklilerine de maaş bağlayacaktı. Nazim konusuna gelince: Almanya milyonlarca hatta işlemiş vatandaşa parya muamelesi yapamazdı. Onları denize dökmek imkânı o'madığı için onları yeni sistem ve rejim için yararlı hale getirmek gerekiyordu. Almanya Nazilerin işledikleri günahları bu günahkâr insanlar adına ödemeli idi. Onun için Adenauer, hiç tereddüt etmeden İsrail'e elini uzattı. Biribirleri ile hiç teması olmayan bu iki memleket

delegeleri, ilk defa 1951'de İstanbul'da Parlâmentolar arası Konferansta Yıldız Sarayında karşılaştılar. Von Brentano Hristiyan Demokratları aKrlö Schmid Sosyal demokratları temsilen Yıldız Sarayının bir odasında İsrail delegesi sonra devlet başkanı olan Benzvi ve yine İsrail Parlâmentosu Dışişleri Komisyonu Başkanı olan Hakohen ile görüştiler. Bu görüşmeler bir sene sonra meyvelerini verdi. Adenauer 1952 de İsrail'e verilecek tazminatı kabul eden anlaşmayı kendi eliyle imzaladı. Adenauer İkinci Dünya Savaşında Hitlerin yaptığı zulmü millet endişelere kapılmadan itiraf etmesini bildi. O hataları tamir etmenin çaresini aradı. Böylece Hitlerizmin yaptığı kötülükleri Almanya'nın sırtından atarak bu suçları Nazi rejimine yükledi. Nazilerin kötülüklerini de Almanya adına tamir ederek, Alman milletine naysiyetini kazandırmanın çaresini aradı. Çünkü Alman milleti mağlubiyeti işgali, açlığı hazmedebilirdi. Fakat, gurur ve izzetinefsiyle oynanmasına tahammül edemezdi. Tarihte zulüm işlemiş kötü bir millet olmanın ayıbını kendi soydaşlarının sırtından kaldırmanın tek çaresini Nazilerin günahını kendisinin ödemesinde buldu.

Onun bu tutumu, Hitlerin yaptığı delice işlerin sorumluluğunu yüreklerinde hisseden küçük esnaf, memur ilâh... gibi milyonlarca insanı da ferahlattı.

O, hem onların artık milli hayata girmelerine yol açmış hem de, onların günahını ödemişti. Seçimlerde eski Hitlerciler oylarını Adenauer lehine kullanarak ona karşı duydukları şükran hissini bu oylarla ifade ettiler. Almanyanın doğu vilâyetleri, yani Prusya Jünkerslerinin vatanı elden çıkmıştı. Sovyet bölgesi olan orta Almanya sonradan komünist Almanya olmuştu. Onbeş milyon mülteci Almanya'yı ciddi bir bunalıma sürüklüyordu. Fakat Adenauer bütün bu gürültü ve pa'artıların içinde Alman birliğinin sürekliliğini temin etmiş, nizamı kurmuş ve vicdanlara, aradıkları gururun sonradan yeşerecek tohumunu ekmışti.

İşgal kuvvetleri ile de iyi geçiniyordu. «Müttefiklerin, bizim iyi niyetlerimiz ve dürüst çalışmalarıyı gördükçe, bize itimatları artacak ve onlar bizim milli imkânlarımızı genişleteceklerdir» diye düşünmüş. Ve böylece adım adım ulaşmak istediği yere müttefiklerle beraber, onları kendine dost edinenerek ulaşmıştır.

Bir süre sonra, Almanya dışarda sefaret açamıyacak ama, konsoloshanelerini tesis edecekti. Müttefik kararlarına göre Almanya gayri askeri bir memlekettir. Adenauer, Almanya'nın ordu kurmasına karşıdır. Ona karşılık Avrupa federasyonu içinde kendi emniyetini hissetmenin çaresini aramakta-

dır. Üç işgal kuvveti ile birlikte hürriyete sahip olma formülü onu cezbetmektedir.

Nitekim Ruhr meselesi, kömür çelik birliği anlayışı içinde bir çözüm yolu bulmuştur. Arkasından Avrupa ortak savunma sistemi içine giren Almanya'nın bir orduya sahip olması da olağan bir iş haline gelmiştir. Eski düşmanları ile işbirliği halinde olan Almanya'da, fabrikaların sökülmesinden tabiatıyla vazgeçilmiştir. Ona bu yolda başarı kazandıranlardan biride sert muhalefeti ile Sosyal ve Demokrat Partisi lideri Schumacherdir. O birgün Adenauer'i meclisteki müzakereler esnasında «müttefiklerin şansölyesi» diye tahkir etmiş. Bir komünist milletvekili Renner de yine Adenauer'den bahsederken ona «Amerikanın Almanya'daki generali» diye hitap etmişti. Uğradığı bu hakaretleri «ihtiyar Tilki» çok iyi kullanmasını bilmiş, müttefikler onun itibarı sarsılmasın, Adenauer bir yabancı uşağı olmasın diye ihtiyar başvekilin hemen her dediğini yapmışlardı.

Adenauer asıl büyük siyasi dehasını Alman ordusunun yeniden kurulmasında gösterdi. NATO anlaşmasının imzalanmasından sonra, verdiği bir demeçte, kesin olarak silâhlanmanın aleyhinde görünüyordu. «Biz ordu istemiyoruz diyordu. Ama bu takdirde Almanya'nın savunması hiç şüphe yok

Fransa, İngiltere ve Amerika'nın omuzundadır. Onlar bu sorumluluğu taşımalıdır. Eğer bu onlara fazla bir külfet oluyorsa, o zaman, ben yine bağımsız bir Alman ordusuna taraftar değilim. Bizim yapabileceğimiz şey, NATO bünyesi içinde bir Alman kuvvetine sahip olmaktır. Bu Alman kuvveti NATO'da görev alır. NATO içindeki askerlerimizi diğer milletlerin arasına karıştırmam. Yani milletler arası hüviyette kıtaların kurulmasına taraftar değilim. Benim istediğim Alman birliklerinin NATO içinde Alman olarak yer almalarıdır. Alman askerleri, başka memleketlerin savunmasına koşacak para ile tutulmuş kiralık askerler değildir. Ve olmayacaktır. Onun için Alman askerinin neyi, nerde, ve nasıl savunacağını biz de bilmek isteriz.» Bu sözleri ile Adenauer NATO'ya adaylığını koyuyor ve bu paktın içinde oraya vereceği askerler vasıtasıyla söz sahibi olacağını haber veriyordu. Böylece Adenauer Almanya'nın bileklerindeki zincirin büyük bir halkasını daha kırmış oluyordu.

Bağımsız Alman ordusuna bir yıl sonra da gene taraftar görünmiyecektir. «Bizim yapacağımız en büyük fedakârlık bir Avrupa ordusunda birlik bulundurmaktır» diye ısrar edecektir. Diğer taraftan da dünya için Rus tehlikesinin Alman tehlikesinden daha büyük olacağı fikrini doğrudan doğruya veya

dolaylı olarak anlatacak, yavaş yavaş müttefikleri de bu fikre hem sözleriyle hem de militarist bir Almanya istememek yolundaki tutumu ile getirecektir. Böylece de pek beylik olmayan usullerle ve sol eli ile sağ kulağını göstererek Almanya'ya hizmet edecektir.

ADENAUER; kızları, damatları ve torunlarıyla hep bir arada mabesıdır. Devleti nasıl idare etmişse onlar üzerinde de öyle bir egemenlik kurmuştur. Onlar bir araya getirirdi.

Fırsatlardan istifade etme san'atı

YIL 1950 Ağustos ayı, Churchill İngiltere'de muhalefettedir. Bir gün Strasburg'da Avrupa Konseyinin İstişari Meclisinde söz alıyor ve bir Avrupa ordusunun kurulmasını teklif ediyor. Askeri İşler Asamble Statüsüne göre Avrupa Konseyinin iş-tigâl alanı dışındadır. Konseyin tüzüğü bu cinsten meselelerin müzakere edilmesini yasaklamıştır. Fakat teklifi yapan Churchill olduğu için buna kimse itiraz edemiyor. Churchill'in teklifi oya konuyor ve oylama lehte, yani bir Avrupa ordusu kurulması le-hinde netice veriyor. Bu müzakerelerde Türk dele-gasyonu da vardır. Türk heyeti de projenin lehinde oy kullanmıştır.

Churchill bir süre sonra iktidara gelince, muhalefette iken yaptığı ve konseye kabul ettirdiği tek-

lifi İngiltere'de yürütememiştir. Bunu sonra şöyle izah eder: «Muhalefet, olayları başka açıdan, iktidar başka açıdan görür.» Adenauer, Churchill'in bu teklifi ile ortaya çıkan fırsatı sınıksız kavrayacak ve hemen arkasından müttefiklere başvurarak Almanya'nın muhtemel tehlikelere karşı korunmasını isteyecektir. O bu istekte bulunurken, müttefiklerin bu koruma hizmetini başaramıyacaklarını da çok iyi hesaplamıştır. Çünkü o tarihte Amerika'lıların Almanya'da iki, Japonya'da iki, ve anavatanında da iki tümenleri vardı.

Bir süre sonra Kore harbi patlak vermiştir. Bu harbin Avrupaya ve bütün dünyaya yayılması çok mümkündür. Üçüncü bir dünya harbini mutlaka Almanya'nın kömür çelik menbalarını ele geçirenler kazanacaktır. Şu halde Rusyanın Avrupaya yapacağı bir baskın hareketi karşısında, ya müttefikler daha hazırlıklı olmalı yahut Alman devletinin 150 bin gönüllü asker toplamasına izin verilmelidir. Adenauer öküzü boynuzlarından sınıksız tuttuğu için onu koyuvermek niyetinde değildir. Nitekim müttefiklere birinci muhtırayı verdikten 12 gün sonra, ikincisini de vermiştir.

Almanya'daki Sovyet tümenlerinin miktarı 22'dir. Sovyet Rusya kendi topraklarında 160 tümen askeri ayakta tutmaktadır. Eğer Avrupaya doğru

bir harekete geçecek olursa, müttefiklerin kudreti bunları durdurmaya kâfi gelmeyecektir. Şu halde, müttefikler Rusların cesaretini kırarak kuvveti Almanya'ya yığmalıdır. Ancak bu kararlı tutum Rus stratejisini batıya yönelmekten alıkoyabilir. Dikkat edilsin! Adenauer milli bir ordu kurulmasını gene istememektedir. Eğer müttefikler Rusları durduramıyacak halde iseler, o zaman çaresiz kendisi milli olmayan Avrupa Birliği içinde Almanların yer alacağı bir orduya ister istemez rıza gösterecek ve bunun için gönüllülerin vazifeye çağırılmasını lütfen teklif edecektir.

Adenauer'in bu politika ve tutumu bilhassa Sosyal Demokrat saflarında sert bir muhalefetle karşılaştı. Söylentilere göre Doğu Almanya Rusların avucunda idi. Batı Almanya silâhlandığı takdirde, yeni bir harpte Almanlar birbirlerini öldürebilirlerdi. Aradaki ayrılığı ve yırtığı büyütmemek lâzımdı.

Adenauer ise sosyal demokratların bu fikrini reddediyor: «Bir devletin askeri gücü olmazsa, politikada başarı kazanması da mümkün değildir. Almanya, artık kuvvetli adımlarla ilerlemelidir.» diye onlara cevap veriyordu. Sonrada istihza ile gülererek: Şu hikâyeyi anlatıyordu

Papalığın mânen kudretine işaret eden bir kim-

senin yüzüne Stalin bakmış, bakmış ve şu alaylı suali sormuş: «Papanın kaç tümen askeri vardır?»

Adenauer, her zaman antimilitarist olduğunu söylemekten kaçınmamıştır. «Beni bir Prusya generali kadar hiç bir şey nefrete sevketmez.» Sözüni hiç çekinmeden sık sık tekrar ederdi. Fakat, buna rağmen onun Millî Savunma Bakanı Strauss «Askeri programımızın yarısına geldik, şimdi silâh altında 250 bin erimiz var. Daha bir o kadar toplayıp talim ve terbiyeye tabi tutacağız.» dediği zaman da çok sevinmişti. Çünkü, kuvveti ve ordusu olmayan bir millete o millet ekonomide ileride olsa artık kim senin aldırış etmediği de bir vakıa idi.

1950 yılı Ağustos ayında Churchill Avrupa konseyinde bir Avrupa ordusu kurulması hakkındaki teklifi yaptıktan ve Adenauer de müttefiklerden muhtemel bir tecavüze karşı Almanya'nın korunmasını istedikten sonra, aynı seneni Eylül ayında New-york'ta toplanan dışişleri bakanları, Almanya'nın dışişlerinde serbest kalmasına, yani bir dışişleri bakanlığının kurulmasına, diğer milletlerle doğrudan doğruya diplomatik münasebetlere geçmesine ve Almanya'daki müttefik kıtaların artırılmasına karar veriyorlar. Almanya'nın müşterek savunma sistemine yani NATO'ya girip girmemesi konusunu

da tetkik etmeyi kabul ediyorlardı. Adenauer bu sıralarda hep Avrupa birliği üzerinde duruyordu. Almanya'da bilhassa Sosyal Demokratlarla demirperde arkasında kalmış Alman topraklarındaki evanjelik mezhebine bağlı onbeş milyon Hristiyan arasında, Almanya'nın silâhlanmasına tarafdar olmayan çoktu. Dünya yeni bir anlayışın içinde idi. Alman anayasası, müşterek menfaat uğruna, Alman milletinin karşılıklı olarak milli egemenlik prensibinden vazgeçebileceğini kaydetmişti. Allah iki defa Alman milletinin silâhını elinden almış ve onu yere vurmuştu. Şu halde Allah bile Almanların tekrar silâhlanmalarını istemiyordu. Hem savaşın neticede insan öldürmekten başka hiç bir işe yaramadığı da görülmemişti idi? Batı Almanya'nın silâhlanması yeniden kinleri Almanya'ya çevirecek ve Almanlardan korkanlar Almanya silâhlanmadan ezmenın çaresini arayacaklardı. İntikamcı bir Federal Almanya ile komünist bir Almanya'nın birbirlerinin gırtlığına sarılmaları ve boş yere Alman kanı akıtmaları o zaman mukadder olurdu. Bu böyle olmamalı idi. Almanlar barışcılıkta dünyaya artık örnek vermeli idiler.

Stalin bütün yabancı kuvvetlerin Almanya'dan çekilmesini teklif ediyor ve ancak Almanya yabancılardan boşaltıldıktan sonra, bir barış andlaşması

nın mümkün olabileceğini söylüyordu. Şuhalde vakit geçirilmeden derhal Avrupa birliği yoluna gidilmeli idi. Almanya'nın sırf kendisini korumak için kuracağı deniz hava ve kara kuvvetlerini hiç bir ittifakla, hiç bir askeri tertibe sokmamak lâzımdı.

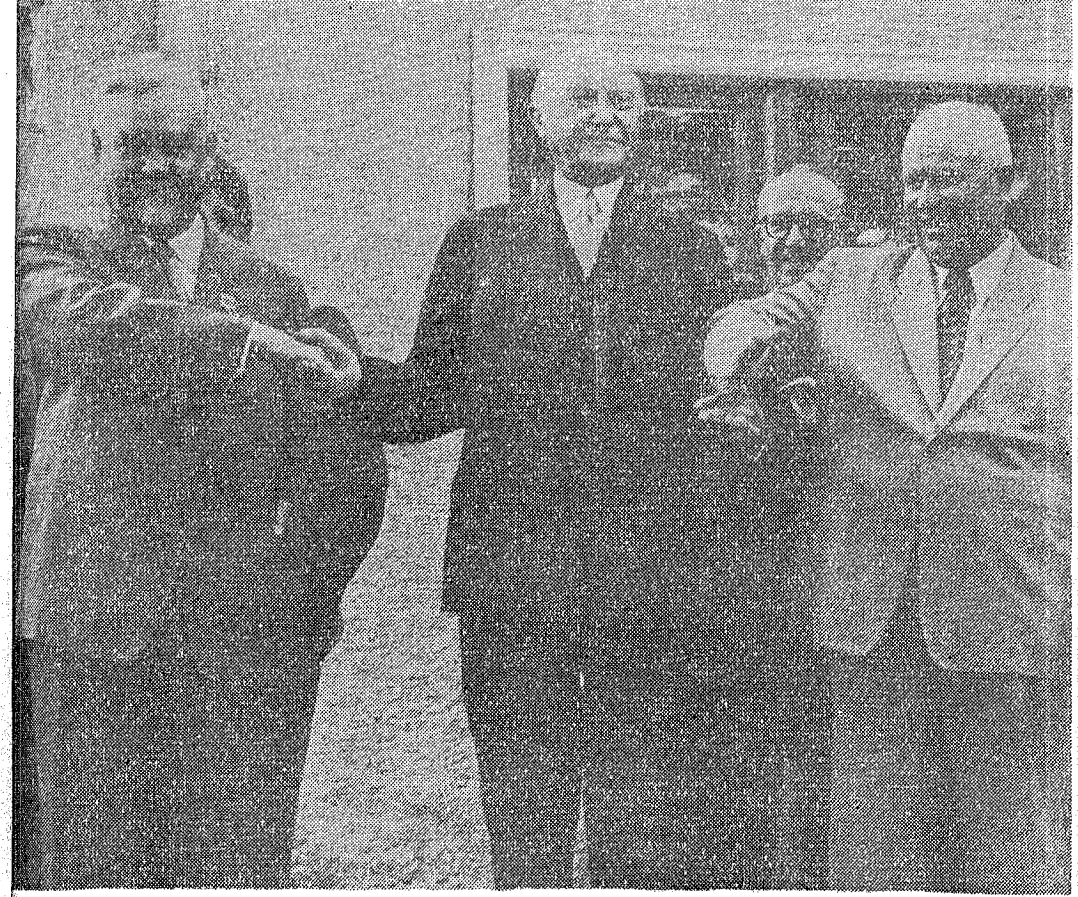
Diğer taraftan Adenauer Stalin'in teklifleri karşısında büyük tereddütler geçiriyordu. Muarızları onu, batıya olan bağlılığı dolayısıyla Alman birliğini sabote etmekle itham ediyorlardı. O ise Almanya'nın, kendisini Rusya'nın anaforuna kaptıracağından korkuyordu. Onun için Avrupa ordusu fikrini Fransız meclisi reddettiği zaman Adenauer, buna çok üzülmuş, o zamanın Fransız başvekili Mendes Fransa şu sözleri söylemişti: «Siz Almanya'nın birliğini yok ettiğiniz zaman hiç bir şey kaybetmezsiniz. Hal buki ben çok şey kaybederim. Buna rağmen ben batı cephesinde yer almak için bu birliği şimdilik feda etmeye hazırım.» Yine Adenauer Fransız yüksek komiserine «unutmayın ki, diyordu, Avrupa birliğini Alman birliğine tercih eden ilk ve son Alman şansölyesi ben olacağım. Fransa Alman birliğini mi, yoksa Avrupa birliğini mi tercih ettiğini açıklamalıdır. Fransa bunun kararını veremezse ben Almanya'da yıkılırım, fakat Fransa'da bir dost kaybeder, düşman kazanır.» Almanyanın birliğini kuramamış ve Rusların bundan istifade ederek, bir Do-

ğu Almanya yaratmış olmaları konusu, hayatı boyunca Adenauer'in karşısına bir suç olarak dikildi ve Adenauer iktidarda bulunduğu sürece bu ithamlara cevap vermek mecburiyetinde kaldı.

1952 de Bonn Parlamentosunda bu mesele müzakere edilirken Sosyal Demokratlardan biri, kürsüde konuşan Adenauer'e:

— Divane ve çılgın adam, diye bağırmıştı. Adenauer de ona sakın gözlerle bakmış...

— Söylediğiniz sözün çok ağır bir söz olduğunun farkındamısınız? Arkadaşım; dedikten sonra, aynı sükunetle demecine devam etmişti.

ADENAUER Moskova seyahatinde **BULGANİN** ve **KRUÇOF'LA** birlikte...
Onlarla pazarlık etti iki Almanya'yı birleştiremedi ama İkinci Dünya Sava-
şında Rusya'da kalan 10.000 Alman esirini evlerine ocaklarına kavuşturdu.

İki horoz ve iki ihtiraslı adam

Almanya'nın Avrupa Birliği içinde yer alması fikrini savunan Adenauerle, Federal Almanya'nın bir an evvel Doğu Almanya ile birleşmesi fikrini savunan Sosyal Demokratlar arasındaki kavga, Adenauer ile Sosyal Demokratların lideri Schumacher arasında adanakıllı hızlanmıştı. Fikir mücadelesi iki lider arasındaki şahsî rakabet haline de gelmişti. İkisi de horoz gibi dövüşen insanlardı. Birbirlerine karşı duydukları öfkenin gölgesi Federal Almanya politikası üzerinde daima uzun süre yaşamıştır.

Gerek Adenauer ve gerek Schumacher birbirlerinden her bakımdan ciddi olarak nefret ediyorlardı. Adenauer Ren bölgesi vatandaşı, Schumacher Prusyalı idi. Biri katolik diğeri ise dinden fazla siyasi inançlara önem veren bir insandı. Biri, nizam ve eski düzeni muhafaza etmek isteyen otoriter bir

tip, diğeri ateşli ve ihtiraslı bir reformcu. İkisinde de iktidar hırsı azamî haddine çıkmış. Biri ihtiyar ve ölüme doğru gittiğini hissediyor, diğeri Birinci Dünya Harbinde kaybettiği kol ve İkinci Dünya Savaşında kaybettiği bacağıyla sakat ve sakat olduğu için her an ölümü düşünen ve ölümü düşündüğü için bir an evvel iktidara sahip olmak isteyen bir tip.

1959 seçimlerinde Alman vatandaşını, iktisadi refah, iki Almanya'nın birleşmesi fikrinden daha çok ilgilendirdi. Adenauer idaresi Almanya'nın ekonomisini geliştirmişti. Harpten yorgun çıkan bir millet yeni maceraları düşünmek istemiyordu. Onun için ona refah vereni, gene ona Alman birliğini nasıl başaracağını söylemeden vadeden sosyalistlere tercih etti. Adenauer oyların % 42 sini aldı. Sosyalistler de % 28 ile yetinmeğe mecbur oldular. İhtiyar Şansölye böylece 244 milletvekili ile parlâmentonun en kuvvetli partisi oldu. Bu seçimlerden bir yıl evvel Sosyal Demokratların lideri Kurt Schumacher de ölmüştü. Onun yerine geçen Ollenhauer Alman sosyalizmine liderlik edecek kudrette değildi. Parlâmentoda iki parti arasındaki fark, Adenauer'in lehine 92 milletvekili idi.

1955 de Adenauer, Stalin'in ölümünden ve Molotof'un tepetaklak edilmesinden sonra, Kruçof, Bulganin ekibi tarafından Moskova'ya davet edil-

mişti. Şansölye bu daveti reddetmedi. Müzakereler sonunda onbin Alman esirini kurtardı. Bunlar göz yaşları arasında ana vatana kavuştular. Adenauer Almanyanın birleşmesi yolunda Stalin'in evvelce yaptığı teklifin şartlı olduğunu, Almanya birleşse de, Almanya'nın dış politikasının murakabe altında kalacağını Moskova'da Rus liderlerine yani Kruçof ile Bulganin'e bir kere daha söyleterek, Sosyal Demokratların kendisini Alman birliğini istememekle haksız yere itham etmiş olduklarını kendi kamu oyuna anlatmış oldu.

Üç yıl sonra, 1958 de Adenauer yeni seçimlere hazırlanırken daha rahat ve emin bir mücadele yapıyordu. Vatandaşlarına «Etrafınıza kendiniz bakınız, paranız var, isteğiniz tasarrufları yapıyorsunuz, memleket kalkındı, fabrikalar işliyor, işsizlik kalmadı. Bu refah ve huzuru kaybetmek istemiyorsanız, oylarınızı bana verin» diyebilirdi. Buna karşılık, Sosyal Demokratlar, «silâhsızlanmadan, antlaşmalardan, D. Almanya ile Batı Almanya'yı birleştirecek romantik usullerden» bahsediyorlardı. Ve tabii herkes kulağını Adenauer'e verdiği için CDU nun lideri oyların çoğunluğunu toplamak imkânını buluyordu. Fakat iki önemli olay Adenauer'in Avrupa birliği hayali ile Almanya'nın birleşmesi hayalini yıkacaktı. Bir yıl sonra

Fransa'da iktidara De Gaulle gelecekti. Yeni Fransız devlet başkanı Avrupa birliği fikrinin karşısında bir insandı. Adenauer bunu bildiği için soluğu Fransa'da aldı. De Gaulle'i Avrupa birliği fikrine kazanmak için çok uğraştı. Fakat mağrur Fransız devlet reisinin Colombey les - deux Eglises'deki malikâne-sinde bir sonbahar günü yaptıkları konuşmadan hiç bir netice elde edemedi. De Gaulle bir Alman - Fransız işbirliğine taraftardı. Fakat, bir Avrupa birliği fikrini hiç anlamak istemiyordu.

De Gaulle'ün, Adenauer'i hayal kırıklığına uğrattığı tarihten kısa bir süre sonra, yani Alman başbakanı Fransa'daki başarısızlığının acısını unutmadan, Kruçof Rusyası Doğu Almanya meselesini canlandırdı. Bu meselenin halli için bir zirve konferansı teklif etti. Fakat, Almanya bu zirve konferansından ne çıkacağını önceden kestiremediği için bu işi sabote etti ve zirvedekiler bir araya gelemediler. Rusya nihayet baklayı ağzından çıkardı. İki Almanya ayrı ayrı yaşayacaklardı. Bu da Adenauer için yeni ve ikinci bir hayal kırıklığı oldu. Adenauer'i üçüncü bir hayal kırıklığı da daha evvel ezmişti. 1955 Mayıs ayında birgün çok güvendiği dostu Amerika Dışişleri Bakanı Foster Dulles'in öldüğünü haber almıştı.

Bu üç aksi olay ile karşılaşmamış olsaydı, Ade-

nauer Heuss'in yerine Cumhurbaşkanlığına adaylığını koyacaktı. Hattâ bu niyetini açıklayarak bu makama adaylığını bile koymuştu. Yerine Erhard seçilecekti. O da elini Alman devlet idaresinin üzerinden çekmeden Erhard'ı çalıştırıp siyasî hayata devam edecekti.

Fakat Fuster Dulles'in ölümü, de Gaulle'ün iş başına gelmesi, Rusların Almanya'yı birleştirmeyeceklerini açıklamaları üzerine, Adenauer Cumhurbaşkanlığı için koyduğu adaylığı geri çekti. O millete lâzım olduğunu düşünüyordu. Aktif devlet idaresinin içinde olmalı, dizginleri koyuvermemeli idi. O'nun adaylıktan vazgeçmesine biraz da kendisini Erhard'ın istihlâf edeceği korkusu sebep olmuştu. Neticede Başbakanlığı muhafaza etti. Bir süre Aynada müstakbel Şansölye olarak kendisi gören Erhard da tabii çok üzümlere oyuna geldiğini anladı. Küstü, kendi Başbakanı aleyhinde demeçler verdi. Başbakanın artık yaşlandığından. yorulduğundan şikâyet eden milletvekilleri, parlâmentonun restoranında Adenauer'e ateş püskürüyorlardı.

Yarabbi bu ne büyük ihtirastı? İhtiyar, bir türlü devlet dizginini elinden bırakmak istemiyordu. Adaylıktan vazgeçtiğini Como gölü üzerindeki o güzelim Cadenabbia'dan Meclis Başkanı Gerstenmeier'e gönderdiği mektupla bildirmişti. Senenin altı

ayı istirahat etmezse devlet işi göremiyordu. Artık bu ihtiyara nezaket göstermenin anlamı yoktu. Parti Meclis grubunda itimatsızlık verilir ve artık evine, çiçeklerine ve bahçesine gönderilirdi.

Evet, evet onu mutlâka evine göndermeli idi. Fakat onun yerine kim gelecekti? Brentano mu, Erhard mı, Strauss mı?

Kiminin çekirdeği kiminin çöpi vardı. İhtiyar da kendisinden sonra, sivrilen kafaları bir kolayını bulup bulup budayıveriyordu. Biraz sivrilen onun diline düşüyor, kötü kişi oluyordu. Buna rağmen Hristiyan Demokrat Partisinin grubu toplandı. Koridorlarda, lokantalarda yapılan bütün dedikodulara rağmen grup yayınladığı bildiride partinin şansölyeye karşı beslediği sınırsız güvenden bahsediyordu. Ama bu sınırsız güveni ifade eden tebliğ dedikoduları nihayetlendirmede. Karikatürcüler, ana-sının dizlerinde oturan bir Adenauer'in altına şu lejandı koyuyorlardı. «Hayır, hayır ben yatmaya gitmiyeceğim.»

Adenauer partisi ile gizli bir mücadeleye girişmişti. Bu mücadele sırasında yeni seçimler geldi çattı. Adenauer yüzde 50.2 ekseriyeti muhafaza edemedi. Hristiyan Demokratların aldığı oy bu sefer yüzde 45.4'e düşünce ihtiyar şansölyenin itibarı da politika borsasında birdenbire yere serildi.

Her çıkışın bir inişi vardır

Hristiyan demokrat partisi ve onun güneydeki. Yani Münih'teki benzeri veya şubesi, 1963 seçimlerinin kendi partileri için pek ümit verici olmayacağını görüyorlardı. Adenauer bir aralık avucunda tuttuğu mutlâk çoğunluğu, bir seçim evvel kaybetmişti. Yer yer ihtiyardan bıkkınlık âlametlerinin belirdiğini de her milletvekili seziyordu. Adenauer seçimlerde çoğunluğu kaybedince, koalisyonu Men-de'nin liberal partisi ile yapmıştı. Liberal parti küçük bir parti idi, fakat mademki Adenauer'in desteği haline gelmişti, onun da söyleyeceği, isteyeceği şeyler vardı. Onun için ya büyük sözler söylüyor, yahutta boyundan büyük işlere burnunu sokuyor, Adenauer'in canını sıkıyordu.

Yine 1962 yılının 26 Ekiminde, Almanya'nın da

sınırlarını aşan ve aylarca dünya basınını meşgul eden bir olay cereyan etti. Aslında bu ve buna benzer olaylara iktidarda fazla kalmış olan partiler, zamanla kendilerine olan güveni arttırdıkları için meydan verirler ve bu gibi olaylar da zamanın aşındırdığı iktidarların biraz daha halkın gözünden düşmesine sebep olur...

Bu olay şu idi, bir gün yani, 1962 nin 26 Ekimin de Hamburgda «Der Spiegel» dergisinin büroları polis tarafından basıldı.

Der Spiegel Almanca ayna demektir. İddiaya göre, Der Spiegel dergisi, askerî sırları ifşa etmiş ve o derginin bir yazarı Konrad Ahlers kanuna ve nizam uymayan çarelere baş vurarak bu sırları elde etmişti. Yani casusluk yapmıştı.

Dergi uzun süreden beri Almanya'nın Savunma Bakanı olan Strauss aleyhinde yayın yapıyordu. Strauss ise Hristiyan Demokrat Partisinin Bavyera kolunun lideri idi, polis, idarehanedeki arşivleri mühürledi. Bir takım evraka el koydu, ve derginin müdürü olan Rudolf Augstein ile bir takım yazar ve idarecilerini de tevkif etti. Yazıları yazan kimse yani, Konrad Ahlers o sırada İspanya'da tatil yapıyordu. Alman hükümeti İspanya'ya baş vurdu, onu orada tevkif ettirerek Almanya'ya getirtti. Tabii kıyamet de koptu. Ahlers eğer suç işlemişse bu po-

Adenauer öldüğü zaman en çok üzülenlerden biri eski İsrail Başvekili Ben Gurion oldu: Çünkü iki milletin arasını açan Hitler'in Yahudi düşmanlığının bedelini Almanya adına Adenauer ödemişti.

litik bir suçtu. Politika suçlarında memleketler arasında suçluların iade edilmesi diye bir şey yoktu. Yani Adenauer hükümeti kanunsuz ve nizamsız bir iş yapmış oluyordu. Muhalefet derhal harekete geçti, mesele parlâmentonun önüne geldi, araştırma yapıldı ve sonunda öğrenildi ki, Ahlers'i İspanya'da tevkif ettirmiş olan kimse bizzat Josef Strauss'tur. Adenauer bu kavgada istemiye istemiye kendi bakanını savundu, Der Spiegel'in hiyanet içinde olduğunu iddia etti, memleketin sırlarını satarak zengin olmanın çaresini aradığını söyledi, fakat, muhalefet kanunlara dayanarak, bu usulsüz muamelelerin hesabını sormakta ısrar etti ve Adenauer'in kendi partisi içinde de homurtular başladığı için şansölye, işi ucuz atlatmanın çaresini aradı ve suçu bakanlarının emrini yerine getirmekten ibaret olan iki yüksek memuru vazifelerinden uzaklaştırdı, bu sefer de bu haksız muameleye liberal partiye mensup Adalet Bakanı Stammberger isyan etti, böyle bir rezalet ve haksızlığa göz yumamazdı. Başbakan kendi politika arkadaşlarını korumak amacıyla iki günahsız insanı feda ediyordu, bu ahlâka sığmazdı ve Stammberger bu işi yapan Başbakanın kabinesinde oturamazdı, bu hâl koalisyonu tehlikeye düşürdü, halbuki Adenauer hükümetin yıkılmasını göze alamıyordu, eğer liberallerin desteğini

kaybedecek olursa, iktidarı terk etmesi de gerekliydi. Adalet Bakanı Hamburg'daki araştırmadan haberdar edilmemişti, demekki, hükümetin içinde bir takım gizli kuvvetler ilgili bakanları da atlayarak kendi kendilerine iş görebiliyorlardı.

Adenauer, meselenin daha fazla büyümesine meydan vermemek için Strauss'u feda etmeğe karar verdi, onunla uzun uzun görüştü, onu ikna etmeğe çalıştı, Strauss kolay teslim olmadı, bir kere Bavyera'daki partisinin nüfuzuna güveniyordu, sonra; onun hükümetten ayrılması, siyasî hayatına büyük bir darbe vurmuş olacaktı, halbuki Der Spiegel hakkında Adenauer de ağır konuşmuş Strauss'u desteklemişti. Buna karşılık başbakan çaresizlik içinde idi. Liberaller hükümetten ayrılmağa karar verdikleri takdirde, yeni bir koalisyon kurmak Adenauer için mümkün değildi, liberaller sosyalistlerle yeni bir hükümet kombinezonu yapabilirlerdi. Hiç değilse, Adenauer, onların bunu yapabileceğine ihtimal veriyordu. «Başbakanlıktan düşmek-tense, Strauss'u feda etmek evlâdır.» dedi, ve onun yerine Schleswig'li koyu bir protestan olan Von Hassel'i getirdi. Başbakan Strauss'u feda etmiş fakat hem hükümeti, hem de kendisini kurtarmıştı.

Bu kurtuluş sürekli olmadı, gazeteler yine Adenauer'e sert hücumlar yapıyorlardı. Muha-

lefet susmuyordu. Hristiyan Demokrat Partisine mensup milletvekilleri, yavaş yavaş ayaklarının altındaki toprağın kaydığını hissetmeğe başlamışlardı, 1963 de yeni seçimler olacaktı, eğer bu seçimlere Adenauer'in idaresinde gidilecek olursa, yüzde 45 nisbetin biraz daha düşmesi muhakkak idi.

Kulis işlemeğe başladı, Lokantalarda, evlerde, artık Adenauer'in çekilmesi gerektiğini söyleyenler daha da çoğaldı. Ara seçimlerin hemen ekserisini Sosyal Demokratlar kazanmağa başlamışlardı. Bu derde bir çare bulmak gerekiyordu. Zaten daha evvel Erhard'ı Başbakan yapmağa karar vermişler fakat ihtiyar, o başbakan olmasın diye cumhurbaşkanlığı adaylığından bile vaz geçmişti. Nihayet 1963 yılının Nisan ayında Hristiyan Demokrat Partisi idare kurulu ile Bavyera Hristiyan Demokrat Partisi idare kurulu, beraberce toplandı. Eğer bu toplantıda ihtiyarı başbakanlıktan vazgeçirmek imkânını bulamayacak olurlarsa, o zaman grubları toplayarak daha geniş bir müzakere ile onun ihtiraslarına gem vuracaklardı. 22 Nisan gününü ne Adenauer unutacak, ne de o toplantıda bulunanlar bu günü hatırlarından çıkaracaklardı. Adenauer, ne parti başkanlığından ne de şansölyelikden ayrılmayacaktı. Yumruğunu masaya vuruyor, bunun mümkün olamayacağını söylüyordu. Hele kendisinin yerine

Erhard'ın gelmesi hiç mümkün değildi. Erhard iyi bir iktisatçı idi, ama onda devlet fikri yoktu. Dış politikadan hiç anlamazdı, nasıl olurda Almanya'nın kaderini böyle yus yuvarlak bir insanın eline teslim edebilirlerdi. Bu dramatik konuşmada, Adenauer yerini terk etmemek için her çareye baş vurdu, arkadaşlarının vefasına müracaat etti, dinleyen olmadı, siyasî durumun nezaketi üzerinde durdu, kimseyi kendi kanaatına iştirâk ettiremedi. Abanın altından sopa gösterdi, fakat kimse tehdidlere pabuç bırakmadı, nihayet usul meselelerine baş vurdu, acaba karşısındaki bu baylar kendisini böyle bir karara zorlamak hususunda yetkili mi idiler? Velhasıl ne yaptıysa olmadı, olmadı. Karşısındakiler kararlı idiler, önlerindeki seçimleri kaybetmek endişesi bütün milletvekillerini düşünceye sürüklemişti. Malumya, politikacı için zelzele olabilir, kıyamet kopabilir, bir millet harbe girer, mağlup olabilir, bütün bu büyük felâketleri, edebiyat yaparak dile getirebilirdi, fakat onun milletvekili seçilmemesi yokmu? asıl kıyamet o zaman kopardı... Milletvekilinin tekrar seçilmemesi mi? İşte bu iş parti içinde kıyameti koparır, hizipler yaratır, saygıyı sevgiyi, disiplini yok eder, milletvekilini bambaşka bir insan haline getirebilirdi. Polis eskisi kadar saygı ile onu selâmlamayacak... Bakanlıklara ellerini kol-

larını sallayarak giremeyecek büyük memurlar onların arzusunu yapmasa bile, (yapamam) diyemeyecek... Bir insan bütün bunları kolay kolay feda edemezdi... Hele hele milletvekilinin karısı, milletvekili karısı olmağa bir kere alışmışsa, ne yapıp yapıp kocasını tahrik ederek onu mücadeleye sürecekti... İşte bu psikoz Adenauer'in karşısına çıktı ve ihtiyar çaresiz onların kararına boyun eğdi... Ertesi günü Erhard Başbakan adayı oluvermişti.

Nisan 1963 de yapılan ve bu konuşmadan 6 ay sonra, Adenauer, makamını, sevmediği inanmadığı ve ona halef olduğundan sonra nefret ettiği Erhard'a devrediyordu.

Başarılı idi ama gene de mutlu değildi

Elveda iktidar!... Elveda bütün uzun vadeli projeler!... Fakat kimse Adenauer'i düşünmekten ve düşündüğünü söylemekten men edemezdi. Onu büsbütün kızdırmamak için partinin başından uzaklaştırmak kabalığını göstermemişlerdi, parlâmentoda kendisine bir oda tahsis etmişler, eski Başbakan orada arkadaşlarını, dostlarını kabul ediyor, parlâmento havası içinde yaşıyordu. Fakat çok da endişeli idi. Amerikanın Avrupa hakkındaki düşüncelerinin değiştiğini elle tutar gibi hissediyor, hem Amerika'ya hemde kendisini iktidardan uzak laştıranlara kızıyor, söyleniyordu.

Daha evvel 1959 da Foster Dulles öldükten uzun bir süre sonra, Amerika hariciyesinde artık eski havanın esmediğini sezmişti, Yeniler Almanya'yı birleş-

tirmek yolunda Rusya'yı zorlamak niyetinde değildiler, Amerikan diplomasisi ağır ağır Avrupa'da statukocu olmağa başlıyordu, onun için kendi Başbakanlığının son günlerinde 23 Haziran 1963 de Kennedy Almanya'ya geldiği zaman, Adenauer onu soğuk karşıladı, daha evvel General De Gaull'e karşı ne kadar yakın ve samimi hareket etmiş ise, Kennedy'ye karşı da o kadar mesafeli hareket etti. Almanya'nın koruyucu meleği olan Amerika, Almanya'dan uzaklaşıp da onu Rusya ile karşı karşıya bıraktığı nisbette Almanya için Fransa'ya yaklaşmaktan başka çare kalmıyordu. Yani, Avrupa satranç oyununda garip taşlar sürülmeğe ve garip oyunlar tertiplenmeğe başlanmıştı. Amerika Rusya'ya yaklaşıyor ve bu işi Alman birliğini feda etmek pahasına yapıyordu. Evet, Kennedy'yi resmi ve soğuk karşıladı, fakat bir iş daha yaptı, Amerika Devlet Başkanı uçaktan iner inmez, Adenauer ile aralarındaki mesafenin uzaklığını belki sezmemiş, bunun farkına varmamış olabilir diye, otomobile bindikleri zaman, Adenauer ona: «her şeyden evvel bir şeyi merak ediyorum, sizin bana ve Almanya'ya itimadınız varmı?» diye damdan düşer gibi bir soru sordu.

Amerika, Rusya'ya veya Rusya Amerika'ya yaklaşıyordu, dünya barışı adına belki bu yaklaşımdan sevinmek lâzımdı, fakat politika dediğiniz şey bir

«Allahım ölmeden iki Almanya'nın birleştiğini bana göster!»

pazarlık, alış veriş meselesi idi, sakın iki dev birbirlerine sokulurken, bu barışmayı Almanya gibi aradaki memleketlerin sırtından yapmağa kalkmış olmasalardı?

Bu endişe ile dirki ihtiyar başbakan havada ve karada atom denemelerine nihayet veren Rus — Amerikan anlaşmasını midesi bulanarak imzaladı. Hele bir de bunlar birbirlerine ellerini uzatacak olurlarsa, o zaman Berlin duvarının bir gün yıkılabileceği hakkındaki ümitlere de elveda demek lâzım gelecekti. O tarihte Kennedy ve Amerika diplomasi si, Moskova ile Pekin arasındaki gerginliğin artması nisbetinde Rusya'nın batıya yanaşacağı fikrinde idiler. Adenauer ise bu fikirle alay ediyor, Rusya'nın başı Çinle belâya girdikçe, Rusyanın doğu Almanya'daki endüstri potansiyeline ihtiyacı artacaktır. Evet Rusya ile Çin arasındaki bağlar öylesine kopmuşturki, Kremlinin sakinleri, Çini bir gün yere vurma'nın stratejik tedbirlerini de düşünmeğe mecburdurlar. Bu tedbirleri ve imkânı ancak Avrupada bulabilirler. Bu sebepten dolayı da Batı ile, Amerika ile ancak, Avrupa'dan birşeyler koparmak bahasına anlaşabilirler. Hem insanın Sovyet emperyalizminin politikasını artık anlamaması için Amerikan diplomatları kadar kör olmaları lâzımgelir. Kore harbin-

den sonrada Ruslar ve Amerikalılar anlaşmadan bahsetmişlerdir. Bu çabalardan hiç bir netice alınmadı. Nitekim bir yıl sonra, (Hindi - Çin) meselesi ortaya çıktı, burada da Kore'de olduğu gibi, Amerika fikrinden, Fransa varlığından fedakârlık yaptı, Kore'de hani, hür milletlerin şerefi zaferlerle kurtarılmıştı Ya!.. Neticede Kore'nin yarısı Sovyet Emperyalizminin hakimiyeti altına girmemişmi idi?

Dostluk, anlayış, işbirliği şarkıları söylenirken, Rusya Küba'yı Amerikaya karşı silâhlandırdı... Fırhakika Kennedy kıyameti kopardı, Rus silâhlarını Küba'dan uzaklaştırdı ama, bütün Lâtin Amerika Havana'dan idare edilen bir cereyanla komünizm sar'asına tutuldu. Fransa'da artık bir başka havanın içine girmişti. Nasıl Adenauer, refah ve batılı çıkarlar adına Alman birliğini arka plâna sürdü ise, General De Gaulle'de, Fransa'ya tarihi haşmetini kazandırmanın gururu içinde sırtını Avrupa birliğine ve Amerika'ya dönüyordu. 1964 yılının yazında Erhard, bu sebepten ötürü De Gaulle ile hiç anlaşamadı. Paris'ten Bonn'a telefonu açarak Adenauer'in kendisine yardım etmesini istemesinin sebebi bu karışık durumlardan ileri geliyordu.

Adenauer bunun üzerine gayrı resmi bir ziyaretçi olarak, De Gaulle'ü, eski dostunu Paris'e kadar giderek gördü. Avrupa birliği hayal olmuştu,

Amerika Almanya'nın acısına kulak asmadan, eski gösterdiği vefayı çengele asmıştı, bu durum karşısında Adenauer satrançta yeni bir oyun tecrübe etme fikri ile hiç değilse Avrupa'nın iki büyük milleti Fransa ile Almanya'nın birbirleri ile sımsıkı anlaşması gerektiğine inandı. Çünkü bu da mümkün olmazsa, Avrupa kendini uçuruma doğru götüren bir selin önüne düşmekten katiyen kurtaramıyacaktı.

Adenauer Paris'te bu işi gayrı resmî olarak yaparken, kaşıyla, gözüyle, tutumu ile ve hattâ sözleri ile: «Ben iktidarda olsaydım, bu hale düşmezdik, dışişleri bakanı Schroeder akılsızın biridir... Kim ne derse desin, bana yine muhtaç oluyorlar, ben bu Erhard'da hiç iş yok dememişmi idim?» diyordu.

İkinci Dünya Savaşı sonrası romantizmi, milli çıkarların çatıştığı akılsız bir realiteye doğru yöneldikçe, herkes kendi başının çaresini aramağa başlıyordu. Nitekim Erhard, Almanya 1954 de (ABC) yani (Atom, Bakteri ve kimye) silâhlarını imal etmeyeceğine dair söz vermiş olduğu için atom bombası yapmak iddiasında değildi ama, hiç değilse, NATO andlaşması içinde atom stratejisi veya atom bombasının kullanılması konusunda söz sahibi olmak istiyor ve her geçen gün Almanya'nın endişeleri arttıkça, Alman hükümetinin de hırçınlığı artıyordu.

Adenauer'ın düşünce ve politikasını daha iyi kavramak için sahneyi 1954 yılına nakledelim, ve Alman şansölyesinin biyografisini yazan Paul Weymar'ı dinleyelim: Fransa, ortak Avrupa savunması (CED) projesini parlâmentoda müzakere ettikten sonra bu projeyi red etmişti. Adenauer Londra'nın meşhur Claridge otelinde Belçika ve Lüksemburg dışişleri bakanları Spaack ve Bech ile konuşuyor, her üçü de üzgündür, o zaman ihtiyar şansölye birdenbire bir samimiyet taşkınlığı ile elini koltuğun koluna vurarak şu sözleri söylüyor: «Bakın baylar diyor, beni iyi dinleyin, bir gün Avrupa milli egemenlikler üstü bir anlayışla birleşmez ve kendi ordusunu kuramazsa o zaman Almanya ne yapıp yapıp milli bir orduya sahip olacaktır. Bundan korkunuz. Bir gün Almanya'da milliyetçiler iktidara gelecek olurlarsa, dünya cehenneme döner, size samimiyetle söylüyorum, hayatta ve işbaşında bulunmamdan istifade ediniz... Avrupalı liderler şaşkınlık etmesinler, tehlike büyüktür, daha da büyüyecektir, eğer Avrupa fikrî çökerse, eskinin kin ve intikam günlerine yeniden döneceğiz, ve yeniden devletlerin rekabetleri ve birbirlerine karşı yaptıkları entrikalarla uğraşacağız... Bu iş yalnız Moskova'ya yarıyacak!...»

Vicdan huzuru ile öldü

BÜYÜK Avrupalı Adenauer, hayata gözlerini 19 Nisan 1967'de kapadı.. Üşütmüştü, grip oldu demişlerdi, fakat binbir ıstırapla geçen hayatının da artık sonu gelmişti, evlâdları başının ucunda toplanmışlar, onun ömrünü uzatmağa çalışıyorlardı. Kalbi artık iflâs ettiğini ilân etmekten çekinmiyordu. Kolonya belediyesinde kendi memleketine yıllar yılı hizmet eden, Hitler'le boğuşan, ikinci dünya savaşından sonra, İngiliz kumandanı kendisini belediyeden kovduğu için siyasete atılan, sıfırdan aldığı Almanyayı bu günkü hale getiren Adenauer'de eleştirmenin insafsız süzgecinden geçememezlik edemedi, bütün hayatı boyunca rakipleri ile, muhalifleri ile, düşmanları ile uğraştı, Kolonyayı büyük medenî bir şehir haline getiren odur. O zaman da Bele-

diyeyi çok ağır borç altına soktuğunu söylemişlerdi. Siyasî hayatta hergün hücumlara uğradı, Alman birliğini ihmal eden bir vatansız olarak teşhir edildi. Dış politikaya çok önem verdiği için kalkınan bir Almanyada sosyal reformlara vakit ayırmadığından yakınıldı. Almanyada kapitalizmin gelişmesi, eskiden nazileri yaratmış olan çıkarıcı çevrelerin ortaya çıkmasını sağladı, buna rağmen büyük bir eserin sahibi olarak yaşadı ve tamamlamadığı tablosunu kendisinden sonra gelenlere bütün çizgi ve renkleri ile devretti.

Adenauer 19 Nisan Çarşamba günü öldü. Cenazesi 22 Nisan Cumartesi günü evinden Bonn'daki Başbakanlık makamı olan Schaumburg sarayına getirildi.

Adenauer uzun ve sonsuz yolculuğa buradan çıkacaktı, bu yolculuğun çok kısa bir kısmında kendisine üç devlet başkanı, onbir Başbakan, ve 17 Dışişleri Bakanı refaket ederek son teşyi vazifelerini yaptılar.

Cenazeyi gömüleceği Rhöndorf kasabasına götürecek olan Alman bahriyesine mensup ufak bir torpido Ren nehrinin üzerinde yavaş yavaş kaymağa başladı. Her iki sahilde biriken halk, onu göz yaşları ile teşyi ediyorlardı.

Torpidoyu, aynı boyda İngiliz, Fransız, Hollan-

da gemileri sarmışlardı. Belirli aralıklarla 91 pare top atılıyordu.

Rhöndorf'a 1937 yılında Hitlerin zulmüne uğradığı zaman yerleşmiş ve orada kalmıştı. Kolonyadaki meşhur Katedralin inşasında o muhteşem yapının taşlarını bu kasaba vermişti. Orada kasabanın küçük mezarlığında 1947 de ölmüş olan ikinci karısı Gussi Zinsser'in yanına uzanacaktı.

25 Nisan Salı gününe kadar, halk onun cenazesinin önünden geçerek ona son saygı duruşunu yaptı. Almanyanın her tarafından trenler, otobüsler, uçaklar onunla vedalaşmağa gelen insanları Bonn'a getiriyorlardı. Onun huzurunda bir kaç saniye kalamak için saatlerce kuyrukta bekleyen insanlar o bir kaç saniyenin vereceği huzuru iştihakla bekliyorlardı.

Bütün dünya gazeteleri ondan bahsediyorlardı. 19 ncü ve 20 nci asrın üzerine basarak, kendini dünyaya tanıtmış olan Adenauer birbenbire hayatının bütün safhaları ile ortada idi, camekânlarda, onun resimleri, dergi kapaklarında onun resimleri..

Dini merasim, Kolonyadaki katedralde yapıldı. 1880 yılında beş yaşında bir çocuk iken katedralin inşaatının bittiğini ve Kayzer Wilhelm'in de huzuru ile ibadete açıldığını hatırlıyordu. Bu onun katolik

lik inancında beliren ilk imaj idi, son defada oradan ebediyete doğru yolcu ediliyordu.

Ren nehrinden gelen soğuk bir rüzgâra rağmen onun sık sık piyasa ettiği ticaret merkezi Hohestrasse'de bütün mağazalar kapatılmış, bütün ışıklar sönmüştü. Katedralden istasyona giden yol üzerinde halk adeta birbirinin omuzuna binecek kadar birikmişti.

Kolonya, onu kaybediyor, fakat onun eserleri ile yaşıyordu. Cenazesi Kolonyaya getirilmeden evvel Bonn'da parlamento da onun hatırası uğruna bir taziz merasimi tertip edilmişti.

Cumhurbaşkanı Luebke, Meclis Reisi Gerstenmayer, Başbakan Kiesinger, demeçleriyle, onunla kol kola dolaşmış, aynı fikri, aynı politikayı savunmuş, ona muhalefet etmiş, onunla kavga etmiş, politikacılara, milletvekillerine ve her sınıftan vatandaşın ölümün ötesindeki barış ve sükûnet âlemini hatırlatıyorlardı. Onları dinleyenler arasında, İsrailin evlâdı, ve kurucularından biri olan Almanların hışmına uğramış bir ırkın temsilcisi eski İsrail Başbakanı Ben Gurion da vardı, gözleri nemli idi.

Kiesinger, onun hatırasını şu sözlerle taziz ediyordu.

«Adenauer'de Musa gibi, Almanyanın arzı mevut olmasını gözleri ile görmek isterdi, kendi mille-

Asırlık düşmanlığı
dostluğa çevireceğiz.

Ben bir Avrupalıyım.
Barışı birleşebilirsek
koruyabiliriz.

tinin geleceğini, Almanya'nın hür dünya ile sarmaş dolaş olmasında buluyordu. Ne Almanyanın birliğe kavuştuğunu, ne de Avrupanın birleştiğini görebildi. Onun istekleri şimdi bize vasiyet olarak intikal etti. Onun büyük vasiyetini yerine getirmeğe çalışacağız!...»

Beş Ocak 1965 de 89 ncü yıl dönümünü Başvekil olduğu zamanlarda verdiği kabul resimlerine tahsis edilen Beethovenhalleda yapmamıştı. Aynı binanın sigara içmeyenlere tahsis edilen küçük salonunda dostlarını kabul etmiş, hattâ yoldan gelip geçenlerin içeri girerek iyilik ve âfiyet temennileriyle mes'ut olmuştu. Erhard, ona karşı duyduğu bütün kırgınlığı unutmış, Strauss, ona porselenden yapılmış fevkalâde güzel bir av köpeği biblosu hediye etmişti.

Onu tebrike gelenlerden birisi de ona «siz Alman varlığını temsil eden canlı bir âbidesiniz!..» demişti, bu söz onun çok hoşuna gitmiş ve ihtiyar şansölye bu sözü söyleyeni dikkat ve düşünceyle süzmüştü.

Almanyanın kaderi üzerine damgalarını vurmuş olanlar vardır, Bismark, Stresemann, Hitler gibi...

Bismark'ın ve Stresemann'ın eserlerini Hitler yıktı, şu kampta şu kadar bin kişi Hitler yüzünden öldü, Almanya Hitler yüzünden parçalandı.. Kolsuz

bacaksız dolaşan şu insanlar, Hitlerin divaneliğine kurban oldular.. Bismark'ın birleştirdiği Almanya'yı, birinci dünya savaşından sonra Stresemah ayağa kaldırmak istemişti, Bismark da Stresemah da tarihteki localarında oturmakta Adenaueri, ebediyet yolunda karşılamaktadırlar. Çünkü onların eserini, Hitlerin baltasını ve gamalı haçını elinden aldıktan sonra, Adenauer yaşattı, bu gün Almanyada yavrular geleceğe emniyetle bakıyorlarsa, Adenauer'in sayesinde. Eğer bugün Almanya vatandaşı yarınından korkmadan refah içinde yaşayabiliyorsa, bunu Adenauer'e borçludur. Eğer bu gün Fransa Atlantığın ötesine rahatça kafa tutabiliyorsa, bunun sebebi Adenauerin çirkeften çıkarıp Avrupanın istinad dıvarı haline getirdiği Almanyaya güvenmesindendir.

Eğer Alman endüstrisi ve teşebbüsü, Afrikanın Togo sahillerinden, Endonezyaya kadar yayılmışsa, eğer dünyanın her tarafına giden her uçağında bir kaç Alman müteşebbisine rast geliyorsanız hiç tereddüt etmeden bunlara hayat ve cesaret veren Rhöndorf mezarlığında karısının kucığında ebediyet uykusuna dalmış olan Adenauer olduğundan şüphe etmeyin!..

Adenauer;

Avrupalı lider

BURAYA kadar, Adenauer'in ikinci dünya savaşları olayları içinde gelişen tarihsel kişiliğini anlatmak istedik. Bundan sonra onun düşüncelerini, onu Adenauer yapan düşünüş tarzını, fikirlerini, o fikirleri kamu oyuna ulaştırırken hitabette başvurduğu usulleri, örnekler içinde göstermek istiyoruz.

Adenauer, yukardada söylediğimiz gibi aslında büyük bir hatip değildi. Konuşurken, güzel cümleler arayıp bulan, bu cümlelere renkli benzetişler katan bir politikacı da değildi. Hatipdi ama, bir iş adamı, kuru bir teknisyen gibi konuşur, mantığı ön plâna aldığından karşısındaki ni ikna etmek için, onun duygu tellerine dokunmayı pek beceremezdi. Hazır cevaptı, bir müdahaleye maruz kaldığı zaman şaşırılmaz, o müdahaleyi ya ısırtı-

cı bir iki cümle, ya bir göz işareti, ya bir kuru tebesümle geçirir, sözlerine yine şaşırmadan devam ederdi. Cesur bir adamdı, fikirlerini savunurken bu fikirlerden hiç fedakârlık yapmaz, ağzından çıkan kelimelerin sorumluluğuna katlanmasını bilirdi.

Seçim kampanyasına çıktığı zaman, hazırlıksız demeçlerde daha fazla başarı gösterdiği gözden kaçmazdı. Çok defa rakibine karşı merhametsiz olurdu. Onun parlâmentoda verdiği demeçlerden buraya iki örnek alarak, hem politikadaki beceriklik ölçüsünü, hem de dünya meseleleri üzerindeki görüş tarzını öğrenmek imkânını bulacağız.

★

1950 senesinin bir 13 Haziran günü, Bundestag ağzına kadar doludur. Dinleyici mevkilerini tıklım tıklım dolduranlar Almanya'nın Avrupa konseyine girip giremeyeceğini, parlâmentonun bu hususta nasıl bir karar vereceğini merakla beklemektedirler. Bu celsede Adenauer konuşacak; komünist partisi henüz o tarihte Karlsruhe Adalet divanı tarafından meşruiyet dışı bir teşekkül olarak damgalanmamış olduğu için, Adenauer, komünistlerle çarpışacak, yine o tarihte Sosyal Demokratlar da Adenauer'in karşısında sert bir cephe kuracaklardır. İşte bu şartlar altında ihtiyar şansölye kendi partisi mensuplarının alkışları arasında kürsüye geliyor ve,

«Bayanlar, Baylar»

diye söze başlıyor,

«Federal Almanya hükümeti, milletvekillerine, Federal Almanya'nın Avrupa konseyine hangi şartlarla katılacağı hakkında bir muhtıra dağıtmıştı;»

«Tahmin ediyorumki bu muhtırayı okumuş olacaksınız!..»

Adenauer biliyorduki milletvekilleri, kendilerine gelen kâğıtları pek dikkatle okumazlar, onun için:

«Bununla beraber» diye devam etti, «Müsaade ederseniz bu muhtırada yazılı bazı hususları size tekrar anlatayım.»

Avrupa konseyinin statüsü 5 Mayıs 1949 tarihini taşır, yani Adenauer'in o gün kürsüde bulunduğu tarihten tam bir yıl bir ay ve sekiz gün evvel.. Avrupa konseyinin gayesi, insan toplumları ile uygarlığını savaşların elinde oyuncak etmemek, barışı korumaktır.

Avrupa konseyi statülerine göre bu konseye iki yoldan üye olunur:

A) Tabii üyeler,

B) Ortak üyeler.

Ortak üyeler toplantılarda bulunabilirler, fakat konseyin icra organı olan bakanlar komitesinde temsilci bulunduramazlar.

İşte Adenauer, burada ikna kudretini göstermekte ve şöyle demektedir. «Federal Almanya ortak üye olarak 31 Mart 1950 tarihinde konseye davet edilmiştir. Aslında ortak üyelik müessesesi Almanyanın hatırı için konmuştur, çünkü hepinizce malûmdurki, Federal Almanya dış politikada serbest ve hür değildir. Bizim bir dışişleri bakanımız yoktur. Buna rağmen barışın korunması yolunda Almanya'nın hizmetlerinden istifade etmek isteyenlerin, bizim bu topluluğun dışında kalmamıza gönülleri razı olmamıştır.»

Adenauer bu noktada dikkatleri başka bir yere çevirir ve sözlerine şöyle devam eder:

«Bu noktada atlantik paktı hakkında bir iki kelime söylemek istiyorum! biliyorsunuzki, Atlantik Paktı, hem gayesi bakımından hem de bu paktı kuran üyeler bakımından Avrupa konseyinden ayrı bir kuruluştur.»

O sırada komünist sıralardan bir gürültü yükselir.

«Böyle düşünen sizsiniz!»

Adenauer bu gürültüyü ve bu sözleri istimezlikten gelir.

«Şimdi, Bayanlar Baylar, Federal Almanya'nın bu davete olumlu bir cevap verip vermeyeceği hakkında kararı siz oylarınızla belirteceksiniz, sizlerin

bu kararı vermezden evvel meselenin olumlu ve olumsuz unsurlarını iyi ölçmeniz gerekir. Sizlerin eline davet ve muhtıra geçtiği günden bu güne, dış münasebetlerde bir hayli değişiklikler de oldu. Bu değişiklikler lehde veya aleyhde karar verirken, terazinin üzerinde etki yapacak niteliktedir. Onun için size kararınızda yardımcı olabilmek maksadiyle bu yeni olaylar hakkında da bilgi vereyim.

Evvelâ ortaya Schuman plânı çıktı, sonra Londra konferansına gittik, üçüncü unsurda bir iç mesele olarak Sosyal Demokratların kongresidir.»

Bu sırada komünistler yine ayaklanırlar, «Dinleyin, diye bağırırlar, bakalım ihtiyar başınıza ne işler çıkaracak?..»

O yine vurdum duymaz, taş gibi devam eder, «Size evvelâ Schuman plânı hakkında bilgi vermek istiyorum, hiç şüphesiz, Fransız hükümetinin demir çelik endüstrileri hakkındaki kararını biliyorsunuz, bu karara göre hem Fransanın hem Almanya'nın kömür, demir ve çelik ağır endüstrisi, birbiriyle kaynaşmalıdır.»

Komünistlerden yine bir ses:

«Bir savaş karteli kuruluyor»

Adenauer bu sataşmalara aldırmadan devam eder,

«Yeni anlamda bir yüksek otorite kurulacak,

bu otoritenin kömür, çelik ve demir birliğine katılacak olan memleketlerin üzerinde bir mevkii olmayacak ama, bu devletler, kendi otoritelerinden ve egemenliklerinden bazı şeyleri bu birliğe devredeceklerdir, bir başka deyimle bu otorite, kendi alanında söz sahibi olacaktır. Schuman plânı evvelâ yalnız Almanya ile Fransıyı kapsıyordu, fakat sonradan başka memleketlerin de bu işe katılmaları münasip görüldü.»

Bir komünist milletvekili,

«Bu iş Amerika'nın emriyle yapıyor.»

Adenauer devam eder,

«Mesele ortaya atılınca, İtalya, Lüksemburg, Belçika ve Hollanda hükümetleri bu birliğe girmek istediklerini açıkca ve derhal ifade etti, Sosyal Demokratların, Hamburg kongresinde Dr. Schumacher bana bir dizi soru tevcih etti, bu konuya bu konuşmamda belki bir kere daha döneceğim, fakat hemen şunu ifade edeyim, onun sorduğu soruların cevabı Fransız hükümetinin kömür çelik birliğine katılma yolunda oybirliği ile ulaştığı kararın gerekçesinde vardır. Bu karar ancak bu hususta devletlerle devletlerin yapacakları anlaşmalar parlâmentolardan geçtikten sonra muteber olacaktır. Müzakere bitip mesele olgunlaşınca, bütün dokümanları elinize alacak ve ondan sonra, anlaşmanın tasdik

ADENAUER Rusya'dan döndüğü zaman orada kalan Alman esirlerinin de ona iadelerini temin etmişti, evlâdına kavuşan yaşlı kadın Adenauer'in kova dönüşü, minnetle Şansölyenin elini öpüyor. Mikrofonun arkasındaki kişi, Dışişleri Bakanı Von Brentano'dur.

edilip edilmemesi gerektiği hakkında kararı yine siz vereceksiniz.»

Yine komünist sıralardan bir ses:

«O kararı Amerika çoktan verdi.»

«Bayanlar Baylar,

Eğer Fransız hükümetinin deklârasyonunu dikkatle okuyacak olursanız, göreceksinizki, bu beyanamenin bir çok yerinde, bu paktla beraber Avrupa federasyonunun kurulmaya başlanacağı da söylenmektedir. Yaptığım görüşmelerden edindiğim kanaatta şudur; Fransayı böyle bir karara götüren sebep, ekonomik olduğu kadar politiktir. Hattâ politik sebepler terazide daha ağır çekmektedir. Yüz yıllardan beri Fransız ve Alman milletleri arasındaki ihtilâfları çözmek için, kömür çelik ve demirden işe başlamışlar ve iki memleketi evvelâ bu konu etrafında birleştirmek istemişlerdir.

Demir, çelik ve kömür savaşta kullanılan maddelerdir. Eğer Almanya'nın barışa olan bağlılığı ve sevgisini Fransaya anlatamayacak olursak aramızdaki kuşku hiç dağılmayacaktır. Halbuki Almanya'nın kömür, demir ve çelikle ne yaptığını Fransa bilecek olursa, aksine, Fransa'nın bunlarla ne yaptığını biz bilecek olursak, barışın moral temelini kurmuş oluruz.»

«Komünistlerin sıralarında kahkahalar, gürül-

tüler, iktidar partisi sıralarında sürekli alkışlar.»

Adenauer, çoğunluktan gelen alkışların sesine kulak verdikten sonra, netice alıcı darbeyi vurur,

«Bayanlar, baylar Avrupa konseyi için vaki daveti, red etmek demek, aynı zamanda Schuman plânını da red etmek anlamına gelir. (İktidar partisi sıralarında sürekli alkışlar) Zira Fransız teklifi, yani Schuman teklifi, Avrupa'da federasyona doğru atılan bir adımdır. Hepimiz biliyoruzki Avrupa konseyi kesin adımlar atmamış olsa bile bu amaca yönelmiştir. Şu halde bir taraftan Avrupa konseyine girmemiz için yapılan daveti red edip biz Avrupa federasyonuna taraftarız, diyemeyiz. Avrupa konseyine girmek istemeyen aynı zamanda Schuman plânının da karşısındadır. Bu başka türlü izah edilemez.

(Salonda derin bir sükût)

Adenauer parlâmentodan kararı mutlaka koparmak istemektedir. Schuman plânı vesilesiyle Avrupa konseyi davetine muhalefet edenlere şiddetli bir yumruk vurmuştur, şimdi bundan sonra söyleyeceği sözlerle de ikinci ve yere serici yumruğu vurmak üzere hazırlanmaktadır.

Adenauer sözüne devam eder:

«Fransanın düşüncesi ve amacı meydandadır. Fransa açıkca Avrupa konseyi yoluyla Avrupa fede-

rasyonuna gitmek istemektedir. Hepimiz Avrupa konseyinin, federasyona ulaşacak kadar kuvvetli bir mevcudiyet gösteremeyeceğini biliyoruz, evet henüz eksik bir organizmadır. Bununla beraber aldığı istikametin hedefi federasyondur. Böyle olunca da benim için bu teklifi red etmek ve ben federasyon istiyorum ama, başka yollar arayacağım demek mümkün değildir.

Bizim için önemli olan bir başka konu da Londra konferansında konuşulan meselelerdir. Aslında Londra konferansı dünya kamu oyununda müstehak olduğu ilgiyi üzerine çekemedi. Çünkü konferansın yayınladığı bildiri dikkati üzerine çekecek bir vesika olamadı. Buna karşılık Londra konferansı pratik alanda büyük bir aşama oldu. Sizde bu pratik çalışmalar hakkında bilgi vermeme müsaade ediniz. Müttefikler 1948 Nisan ayında Washington'da imzaladıkları protokol istikâmetinde bir takım ilerlemeler kaydettiler. Bu protokola göre Almanya hür milletler topluluğuna yavaş yavaş ve adım adım girecektir. Bu giriş muamelesi tamam olunca Almanya bu gün tabi olduğu kontrollerden kurtulacak ve millî egemenlik anlamı ile uzlaşmayan kayıtlardan kendini sıyrarak işgal rejiminin yükümlerinden uzaklaşacaktır. Bu günkü rejim Almanya'ya ikinci dünya savaşından reva görülmüş-

tür. Almanya ikiye bölünmüştür. Almanya müttefiklerle yani batı memleketleri ile yaptığı iş birliği ve bu işbirliğinin genişliği oranında; ellerini kollarını bağlayan ve bu istikâmetteki gelişmenin hızı ile, bu bağları çözecek ve müttefiklerin kendi güvenlikleri hakkında elde edecekleri kanaate göre hürriyete kavuşacaktır. Almanya barışı koruyan bir unsur olması ve müttefikler Almanyanın dostluğuna güvenmelidirler. Öyle zannediyorumki eğer Almanya Avrupa konseyine katılmama yolunda karar verirse bu hal müttefiklerin bizim hakkımızdaki güven duygularını kuvvetlendirmez. Biz Avrupa konseyine girmiyoruz! demek, sizinle işbirliği istemiyoruz anlamına gelecektir. Onun için bu gün Avrupa konseyine katılıp katılmamak hakkında karar verirken, Londra konferansını ve orada müttefiklere hakim olan düşünceleri hesaba katmak mecburiyeti vardır.

Adenauer bundan sonra, büyük muarızı Schumacher'in Sosyal Demokrat partisi Hamburg konferansında verdiği demeci okur. Bunda Schumacher, Adenauer'i müttefiklerle bir takım sürekli olmayan kesik ilişkiler kurmuş olmakla itham etmektedir. Adenauer, bu demeci okuduktan sonra, sorar:

«Siz der, Avrupa konseyine katılmağa taraftar değilsiniz? Bu ise, ilişkilerin kopması anlamına gelir.. Size soruyorum, sizin gibi hiç bir münasebet

kurmadan yaşamaktansa, kesik münasebetler kurmak daha iyi değildir?»

Adenauer bundan sonra Sarre meselesine değinir, ve bu meselenin Fransa ile Almanya arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmesi gerektirdiğini söyler, ve sonra Sosyal Demokratlara dönerek:

«Müsaade ederseniz der, size bir parlâmento içinde muhalefetin görev ve vecibeleri hakkında bir iki söz söyleyeyim:

Parlâmentodaki muhalefetin; (O sırada gürültüler kopar) evet parlâmentodaki muhalefetin, elbet iktidarı tenkit vazifesi vardır. Fakat, aynı zamanda bir muhalefetin bir takım millî vecibeleri de vardır. Bunu unutmamak lâzımdır.

(O sırada komünist sıralardan gürültüler çıkar. Bu sözlerin Schuman plânı ile ne ilgisi var?)

Adenauer komünistlere doğru döner,

«Biliyorum, sizin hiç bir millî vecibe duygunuz yok!..»

Ve yine gürültüler arasında devam eder:

«Bir muhalefet partisi Almanya milletinin bütün menfaatlerini hesap etmelidir. Muhalefet kendi parti çıkarlarını geriye itmeli, ve ulusal menfaat üzerinde duygulu olmalıdır. Sosyal Demokrat partisinin millî vecibelere saygı gösterip göstermediği

hususunu Alman kamu oyunun takdirine bırakıyorum.

Muhalefet zannediyorki, bütün budalalıklar, karışıklıklar, pasif hareket etme eğilimi yalnız iktidar mensuplarının kafasındadır. Millî zekâ, ileri görüşlülük, teşebbüs gayreti de hep muhalefet mensuplarına mâl olmuştur. Buna Alman milleti inanmaz.

Şunu bilinizki, hayatta hiç bir insan, ne bembeyaz ne de simsiyahtır.»

Bir komünist milletvekili: (Her şey siyah ile beyazın nisbetine bağlıdır. Sizler % 99,5 siyahsınız!)

Adenauer bu söze şöyle cevap verir:

«Bu söze siz de inanmazsınız!. Bununla beraber dilediğiniz gibi düşünmekte serbestsiniz, size şunu da söylemeliyim; doktor Schumacher'in Hamburgda verdiği demecinde muhalefet partisinin ulusal çıkarlara uygun düşmeyen kısımları vardı. Doktor Schumacher bizim pasif hareket etmemizin memlekette diktatörlük ve faşizm tohumları attığını söylediği zaman, ben buna şiddetle itiraz ederim.

Demekki Almanya'da Faşizm, hayat ve enerji kıtlığından doğmuş öylemi?

(Parlâmentoda iktidar milletvekilleri, yüksek sesle gülerler)

«Bu iddia sayın bayanlar baylar, Schumacher gibi bir adamın ağzından çıkarsa çok tehlikeli olur. Bu söz Almanya'nın dışında dinamit gibi patlar ve Almanya'nın menfaatlerine çok zarar verir.»

(Bir komünist milletvekili; halbuki Schumacher'in iddiası doğrudur. Ecnebler gerçeği görmüyorlar mı? onların gözleri kör mü?)

Adenauer devam eder,

«Ama... Schumacher, aynı nutukta şu sözleri de söylemiştir: İşte okuyorum, «Sosyal Demokrat partisi tek partidir ki, bu partiye mensup olmakla, Rusya kartına oynamak telif edilemez. Sosyal Demokrat partisi, kızılların teklif ettikleri ticarî muamelelerle kandırılmaz. Sosyal Demokrat partisi, Rusların oltasına yakalanmaz.»

«Tamam!. Şu halde biraz sonra, Avrupa konseyi hakkında oya gidilince, kimin batı ile kimin doğu ile beraber yürüdüğü de anlaşılacaktır.»

(Hükümet sıralarından alkışlar, sosyal demokrat sıralarında gürültüler)

Schumacher'in Avrupa konseyinin anlayış tarzını yadırgadığımı tekrar söylemeliyim. Avrupa konseyi, namuslu ve iyi niyetli bir müessesedir. Fransa tüm olarak Alman milletinin Avrupa konse-

yine girmesini teklif etmiştir, ama, siz Sosyal Demokratlar, bu işe oy vermeyecek ve Alman milletinden uzaklaşacak olursanız, biz konseye yine gireceğiz!. Ve sizler ulusal bir görevin dışında kalmış olacaksınız!. Size şunu temin edeyimki bu konuda yani Almanya'nın Avrupa konseyine katılıp katılmaması konusunda Alman milleti ile siz parti olarak ihtilâf halindesiniz. Eğer bu mesele, mümkün olupta referandum ile millete sorulacak olsa, Alman ulusu size rağmen ezici bir çoğunlukla Almanya'nın Avrupa konseyine katılması lehinde oy kullanacaktır. Bundan asla şüphe etmeyiniz!. Bir birine hasret çeken iki Almanya'nın birleşmesi, ve bizim millî meselelerimizin halledilebilmesi için biz Avrupa konseyinde, yalnız dostlar bulacağız, ne Sarre dâvasını ne doğu sınırları meselesini, ne mülteciler problemini, yalnızlık halindeki bir Almanya halledemez. Biz bu meseleleri ancak diğer milletlerle beraber çalışarak ve anlayışlı bir işbirliği ile halledebiliriz.

Herkes şuna kanidirki, Almanya Avrupa konseyine katılmadığı takdirde, Avrupa federasyonu düşüncesi suya düşecektir. Almanyasız bir Avrupa olamaz. Birleşmeyen Avrupa da Doğudan gelen Rus tazyikine dayanamaz. Yalnız ben bu fikirde değilim, daha 1947 de bu gün Avrupa birliğine taraftar

Boş zamanlarda eğlenmeli. Adenauer İtalya'da tatil yaparken Göller bölgesinin bu tanınmış oyununu oynardı.

görünmeyen muhterem muarızım Schumacher de o zaman böyle düşünüyordu. 1 Haziran 1947 de söylediği sözlere bakın!: «Ya Avrupa ekonomik, politik müşterek bir hat üzerinde birleşecek, yahut bu Avrupa iki büyük değirmen taşı arasında ezilecektir.» (Soldan gürültüler)

«Alman Bundestagı'nın sayın üyeleri, bu gün vereceğiniz karar tarihi bir ağırlık taşımaktadır. Bu karar ya olumlu ya olumsuz olacaktır, fakat şunu unutmamak lâzımdırki, oyunuzu müsbet olarak da menfi olarak da kullanacak olursanız, bir gün bu oy'un hesabını hem kendi vicdanınıza ve hem de millî vicdana karşı vermeğe mecbur kalacaksınız!

Bu öyle önemli bir karardırki, bunun değeri Almanya için olduğu kadar, Avrupa ve dünya için de önem taşır. Eğer komünist gazeteler Bundestagın, Avrupa konseyine davet teklifini red ettiğini yazacak olurlarsa, bu red keyfiyetinin dile getireceği anlamı elbet takdir edersiniz. Alman ulusunun çıkarları, Avrupa'nın, ve barışın menfaati bakımından oylarınızı ben, olumlu olarak kullanmanızı rica edeceğim. Bizden çıkacak ters bir karar yalnız bizi değil, Avrupayı da dünyayı da huzursuz edecektir.»

Adenauer alkışlanır ve Bundestag daveti olumlu oylarla kabul eder.

Silahlanan Almanya

Federal Almanyanın Avrupa konseyine katılımı üzerinde cereyen eden tartışmalarda Adenauer'in dış politikadaki düşünce tarzını yakından gördük. Onu sözleri ile tanımak, bize onun devlet idaresinde düşüncesinin nasıl işlediğini de öğretmektedir. O düşüncedirki, ikinci dünya savaşından sonra, mağlûp Almanya'yı, bugünün kudretli Almanya'sı yapmıştır.

Adenauer'in demeçleri onun bilhassa dış politikada imkânları nasıl tarttığını, meseleleri ortaya koyarken o meseleleri nasıl etraflı olarak ele aldığını da bize göstermektedir.

Dış politika, memleketin yüce menfaatlerini koruma yolunda imkânlardan mümkün olduğu kadar geniş olarak istifade sanatıdır. Onun için dev-

let adamı denilen yaratık imkânları iyi ölçecek geniş bilgilere sahip olmalıdır. Yalnız zekâ, yalnız kurnazlık başarı için kâfi değildir. Adenauer, Almanyayı, içinde bulunduğu ağır şartlardan zor kullanarak değil, karşısındaki galiplerle iyi geçinerek, onları ikna ederek, aralarındaki çekişmeleri sezerek ve onları Almanyanın bağımsızlığa kavuşması yolunda kullanarak kurtarmıştır.

Almanyada da iç politikada sert mücadeleler olmaktadır. Nitekim Avrupa konseyi konusunda Adenauer'in Hristiyan demokratları ile (CDU) Schumacher'in Sosyal Demokratları (SPD) büyük bir meydan muharebesinde boğuşmuşlar ve bu kavgadan Adenauer muzaffer çıkmıştır.

İhtiyar şansölyeyi ve onun Almanya'ya yaptığı hizmetleri daha iyi anlayabilmek için, ikinci dünya savaşından sonra, Almanya için büyük önem taşıyan Almanyanın silâhlanması meselesini de yine parlâmentoda cereyan eden tartışmaların ışığı altında gözden geçirmek faydalı olur.

Bu tartışma 1950 yılının sekiz Ekim'inde cereyan etmiştir. Hatırlanacağı veçhile o tarihte batının savunması için Fransız Başbakanı Pleven Avrupa konseyinin bir Avrupa ordusu kurulması hakkındaki kararı üzerine bir plân hazırlamıştı. Yine aynı zamanda, Sovyet Rusya, dört büyük devletin

yani, (Amerika, İngiltere, Fransa ve Rusya) dış işleri bakanlarının Newyork'ta toplanmalarını istemişti. Rusya bu toplantıda Almanya'nın Potsdam kararları gereğince, silâhsızlandırılması meselesini bir kere daha ortaya koymak istiyordu. İşte bu önemli konuları görüşmek üzere Alman parlâmentosu Şansölye Adenauer'i dinlemek üzere yukarda işaret ettiğimiz tarihte toplanmıştı.

★

Adenauer, (CDU) Milletvekillerinin alkışları arasında kürsüye geldi:

«Bayanlar Baylar,

Son günlerin üç esaslı ve önemli problemi ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu üç olay Almanya'nın gelecekteki kaderi üzerinde geniş çapta etki yapacak olaylardır. Bu sebepten dolayı, federal Alman hükümetinin bu olaylar karşısındaki durumunu ve tutumunu kamu oyuna bildirmek görevi ile karşı karşıya olduğum gibi, yine bu olayları parlâmentomuzun guruplarına açıklamayı da görev biliyorum.

Bu üç olayı sıralayalım:

- 1 — Almanyanın batı savunmasına katılması,
- 2 — Fransanın sunduğu Pleven plânı,
- 3 — Sovyet Rusya'nın Potsdam konferansı ve Pragda toplanan Rusya, Arnavutluk, Bulgaristan,

Çekoslavakya, Polonya, Romanya, Macaristan ve Doğu Almanya, dışişleri bakanlarının verdikleri karar gereğince, Almanya'nın silâhtan tecridi konusu ile ilgili, Newyork'da dört büyüklerin katılmasıyla yapılacak konferans konusu.

Bayanlar Baylar,

Bu üç olay birbirleri ile çok yakın ilişki halindedir. Bunlar hakkında doğru bir kanaata sahip olabilmek için Sovyet Rusyanın 1940 dan bu yana ve bilhassa 1944 - 45 arasında güttüğü politikaya iyice nüfuz etmek lâzımdır.

Sovyet Rusya 1940 dan bu yana bir çok memleketleri kendisine tâbi kıldı. Ya bunları doğrudan doğruya ilhak etti, yahut onları kendine bağlı peyk haline getirdi. Bu işi yaparken her yerde aynı metodu kullandı. Evvelâ o memlekette kendisine körü körüne bağlı ve onun emriyle her türlü emri yerine getirecek bir beşinci kol buldu, kendisinin hareket serbestliğine karşı gelecek çevreleri korkutmak için şiddet hareketleri yarattı, onun üzerine tek listelerle uydurma seçimler tertip etti, böylece Rusya'nın emrine yüzde yüz uyacak parlâmentolar teşekkül etti.

Bu metodla Rusya 1940 da Litvanya, Letonya ve Estonyayı kendi bünyesine ilhak etti, 1944 ile 1945 arasında da peyk devlet olarak yine bu metod-

larla Arnavutluğu ve Yugoslavya'yı kendisine bağladı. 1944 ile 1949 arasında Polonya, Romanya, Macaristan, Çekoslovakya aynı akibete uğradılar. Aynı tarihlerde Mogolistan, ve Kuzey Kore de bu peykler kafilesine katıldı.

Rusya bu metodlarla hür milletleri kendi bünyesi içine alırken, iki yerde şiddetli muhalefet gördü, Yunanistan ve Azerbeycan'da. Yunanistanın belini bükemedi. Rusya şimdi Doğu Almanya'da kendisine uygun bir kuyruk devlet yaratmakla meşguldur. Şimdi bu olaylar karşısında, federal Almanyanın durumunu gözden geçirelim

Sovyet Rusya Doğu Almanya'da büyük askeri yığınaklar yapmıştır. İngiliz Milli Savunma Bakanı Shinvill, geçen Temmuz ayında parlâmentoda verdiği bir demeçte yalnız Doğu Almanya'ya yerleştiren Sovyet kuvvetlerinin 30 tümenden fazla olduğunu açıkça söylemekten çekinmedi. Bu kuvvetler, derhal harekete hazır bir halde zırhlı, motorize kuvvetlerdir. Doğu Almanya'daki Sovyet hava kuvvetleri hergün arttırılmaktadır .

Bundan başka, yine Doğu Almanya'da Ruslar, polis kuvveti namı altında komünist bir Alman ordusu kurmaktadırlar. Gerçi bunların ismi polistir ama, talim ve terbiyeleri, kullandıkları silâhlar göz önüne alınacak olursa, bunların polislikle hiç bir

ilgileri olmadığı derhal anlaşılır. Yine bu bölgede 12 tane Assubay okulu açılmıştır. Polislerin miktarı şu anda 70 bindir, 1951 de 150.000, 1952 de 300.000 olacaktır. Bunlara devamlı olarak federal Almanya'nın müttefik işgalinden kurtarılması lâzım geldiği, ve birgün hücumla Batı Almanya'nın işgal edilerek iki Almanya'nın birleştirileceği telkini yapılmaktadır.

Rusya bütün bunları yaparken, batılılar ise, yalnız protesto notaları göndermekle yetiniyorlar, bundan fazla bir şey yapamıyorlardı, taki, Kore'de harp patlayıncaya kadar... Batılılar ilk defa Kore sebebile uykudan uyandılar ve Kore'de ateşe ateşle karşılık verdiler.

Şimdi durum ve dünyanın hali bu iken Sovyet Rusya müttefiklere bir nota vererek dört memleketin dışişleri bakanlarının toplanmasını istemektedir.

Bu notada dikkati çeken özellikler şunlardır:

Ruslar bu notada Rus bölgesindeki Almanya'nın silâhlandığını hiç bahis konusu etmemişler, yalnız batı Almanya'nın silâhtan tecridi meselesini ele almışlardır. Bu nota; bir Sovyet tecavüzüne karşı Avrupanın savunması bahis konusu olduğu ve bu savunmaya Batı Almanya'nın da katılması düşünüldüğü bir zamanda verilmiştir; Sonra, yine bu

Avrupa'nın Babası Kömür Çelik Birliğinin yaratıcısı Robert SCHUMAN ile ADENAUER bir arada

notanın verilmesi Rusya'nın Kuzey Kore'yi en modern silâhlarla teçhiz ettiği bir zamana rast gelmektedir.

Bu nota Rusya'nın kendisine bağlı peyk devletlerle Pragda yaptığı konferansta verilmiş olan kararı esas olarak ele almıştır. Bu kararlara göre; üyelerinin yarısı Doğu, diğer yarısı Batı Almanya tarafından verilecek olan bir konsey kurulmakta ve bu konseye, iki Almanya'yı barış nizamı içinde birleştirecek olan projeyi hazırlamak görevi verilmektedir. Diğer taraftan ikinci dünya savaşına son verecek olan asıl barış müzakereleri yapılırken bu konseyin de fikirleri alınacaktır.

Biz Federal Almanya olarak Pragda verilen bu kararları şiddetle red ediyoruz. Çünkü biliyoruz ki Sovyetler bölgesindeki Almanya'da serbest seçimle seçilmiş Alman milletinin düşünce ve duygularına tercüman olacak hiç bir temsilci yoktur. Yine Doğu Almanya'da serbest ve hür seçimler yapılmadıkça, bizim Sovyet Rusya'nın kuracağı bir organ olan konseye katılmamız da mümkün değildir.

Biliyorsunuz ki, Sovyet notası, Amerika'da tasvip görmemiştir. İngiltere'de şüphe ile karşılanmıştır. Yalnız Fransa'da, bu notaya bir cevap vermenin ve Alman meselesini halletmenin gerektiği ifade edilmiştir.

Şimdi tekrar ediyorum, Pragda peyk devletlerin dış işleri bakanlarının verdikleri karar bizim için kabul edilemeyecek olan bir karardır. Şu ana kadar da müttefik devletlerden hiç biri bu nota hakkında bizimle, bizim fikrimizi ve kanaatimizi öğrenmek üzere temasa ve istişareye geçmemiştir. En büyük temennim hiç bir devletin, bizim ile istişare etmeden bu nota dolayısıyla herhangi bir harekete geçmemesidir.

Burada bizim geleceğimiz ve kaderimiz bahis konusudur. 1945 den bu yana olaylar öylesine gelişmiştir ki, artık Federal Almanya'nın sesine kulak vermek mecburiyeti vardır. Şunu da hemen haber veriyorum ki, Newyork'ta toplanması düşünülen konferansta federal Almanya devleti topyekûn Alman milletinin tek temsilcisi olarak kabul edilmiştir.

Benim kanaatime göre Rusya'nın bu notası, Avrupa'da Sovyet tecavüzünü önlemek maksadıyla gösterilen çabaları sabote etmek maksadından öteye gitmeyen, Rusyaya has usullerden biridir.

Rusya'nın tutumunu böylece açıkladıktan sonra; şimdi sayın Bayanlar, Baylar, değinmek istediğim üç konudan ikincisi olan Pleven plânı meselesine geliyorum:

Hemen haber vereyim ki, sayın Fransız Baş-

vekili Pleven, dün bana fevkalâde komser François Poncet vasıtasıyla plânı hakkında bazı bilgiler daha sundu. Bilhassa, bu plân içinde Almanya'ya karşı hiç bir ayırıcı muamele yapılmayacağını Almanya'nın bütün devletler gibi eşit haklara sahip olacağını bir kere daha bildirdi. Biz Almanlar, bize bu bilginin verilmiş olmasından ve bize karşı nazik bir dikkatin gösterilmiş olmasından dolayı memnun ve müteşekkirimiz.

Bizim görüşümüz o dur ki, Pleven plânı Avrupa (Integration) unu yapacak olan esaslı elementlerden biridir. Avrupa birliği ve (Integration)u dün olduğu gibi bugün de Alman politikasının temelidir. Biz şuna kaniizki, bir Avrupa ordusunun kurulması -hele buna İngiltere de katılacak olursa- bizi nihai hedefe götürecek olan yolda esaslı bir ilerleme teşkil eder. Onun için Almanya, Pleven plânı ve bu plânın tahakkuku uğrunda maddi ve manevi her türlü gücünü bu teşebbüse katmağa karar vermiştir.

Pleven plânına karşı Almanya'da olduğu kadar; Almanya dışında da bazı çekingenlikler ve tereddütler ileri sürülmektedir. Bunlar anlaşılır tereddütlerdir. Gayet tabiidir ki bu çapta büyük bir iş kurulurken, bütün devletleri, her noktada tatmin mümkün değildir. Bütün barışçı milletlerle

kısa yoldan barışa yönelen çok dikkatli müzakere-
lere ihtiyaç vardır. Üstelik plâni tahakkuk ettirmek
için zamana da muhtacız.

Diğer taraftan dünyanın hali odurki, biz hep-
imiz bütün barışçı milletlerle kısa yoldan mutlâka
barışçı ilişkiler kurmak mecburiyetindeyiz. Bu gün-
kü gerginliğe dünya daha fazla tahammül edemez.
Pleven plâni dışında kalan bütün devletlere düşen
görev bu gerginliği hafifletmek olmalıdır.

Evet bayanlar, baylar,

Size Pleven plâni hakkındaki görüşlerimi açık-
ladıktan sonra; şimdi Almanya'nın Avrupa savun-
masına katılması dâvasına, yani üçüncü konumuz
olan New - York müzakereleri meselesine doğrudan
doğruya giriyorum. Biliyorsunuz ki New - York
konferansında müttefikler, Fransa müstesna bunu
bizden istemişlerdi. Hemen dikkatinizi şu noktaya
çekmek isterim, böyle bir mesele yani silâhlanma
arzusu bizim tarafımızdan hiç bir zaman gelmedi
ve teklif edilmedi.

Fakat bu öyle bir meseledirki, Almanya'nın Av-
rupa savunmasına katılmasını biz istemediğimiz ve
böyle bir teklifte bulunmadığımız halde; bize bazı
sorumsuz çevreler tarafından verilen demeçlerin
neticesinde, (bu savunmaya katılmak istiyormusu-
nuz?) sorusu da sorulmuştur.

Biz naziler zamanında ve 1944 den sonra totali-
ter Sovyet Rusya ile olan ilişkilerimizde gördüğü-
müz tecrübeye göre bütün Alman vatandaşları, şu
müşterek kanaata varmalıdırlar kanısındayız! Bütün
totaliter devletler ve özellikle Sovyet Rusya, de-
mokratik milletler gibi; hak ve hürriyet anlamını
insanların ve milletlerin bir arada yaşayabilmeleri-
nin şartlarından biri olarak kabul etmezler, onlar
için dış politikada tek ve kesin bir kanun vardır,
kuvvet!. Totaliter bir devletle milletlerarası bir mü-
zakere yaparken bu müzakerede başarı kazanmak
istiyorsanız, eğer ondan daha fazla kuvvetli değil-
seniz, mutlaka onun kadar kuvvetli olmalısınız.
(komünist sıralarından şantaj, tahrik yapıyor ses-
leri)

1944 den sonraki Rus politikasına bakınız!. Yu-
nanistanın yaptığı tecrübe gösteriyorki, Rusya gibi
bir memleket dahi, karşısına bazı riskler çıktığı za-
man onları her zaman göze alamıyor, bu da yine
gösteriyorki, Amerika'nın liderliği altında biz bir
savunma cephesi kurmak zorunluğundayız.. Çok
memnunuzki Amerika, hürriyet ve barış uğruna
kendi ekonomik ve politik kudretini ortaya koyma
katılıp katılmaması çok çetin tartışmalar konusudur.
Daha evvel girizgâh olarak şunu da hatırlatmak
isterim,

Almanya'nın sosyal durumu ve imkânları, Rusya'nın politik eğilimlerini dengeli bir hale getirmeye kadirdir. Eğer barışı korumak istiyorsak, ve kararını vermiştir.

Evet, böyle bir savunma cephesine Almanya'nın böyle bir cephe barışı koruyacak ve saldırıyı önleyecek ise, Almanya'nın böyle bir cephede görev alması tabiidir. Barışı korumanın tek yolu da budur.

1944 den beri Sovyet politikasını izleyenler mutlaka şu karara varmak zorunluğundadırlar. Sovyet Rusya ile bir barış kurmanın çaresi onun politik eğiliminin aksine bir davranışla mümkündür. Almanlar bilmelidirlerki, Amerika'nın, Kanada'nın katılacağı böyle bir barış cephesinin dışında kalmak mümkün değildir. Bu gayrete Almanya'nın katılması kabil değildir. İyi ve doğru düşünen her Alman için; Sayın Bayanlar, Baylar, vatanımızı ve hürriyetimizi korumak bizim için başta gelen bir vecibedir. Biz barıştan başka bir şey istemiyoruz. (sürekli alkışlar)

Böyle bir savunma cephesine katılmamız için ileriye süreceğimiz iki peşin şart vardır evvelâ bu savunma cephesi öylesine kuvvetli olmalıdırki, her türlü Rus tecavüzünü imkânsız kılsın.. Sonra eğer Almanya bu cepheye katılacaksa, bütün diğer devletler gibi eşit haklar ve vecibelerle katılmalıdır.

(sürekli alkışlar) Yine kaniimki, ancak bu yoldan, yani bir savunma cephesi kurma yolundan, Sovyet bölgesindeki yani Doğu Almanyadaki hemşirelerimiz ve kardeşlerimize kavuşmak mümkündür ve tek yol budur. (sürekli alkışlar, komünistlerin protestoları)

Bu meseleyi Sosyal Demokratlarla konuşurken, onlar tarafından ileri sürülen bazı hukuki görüşleri burada tekrar etmekten kendimi alıkoyamıyacağım. Sosyal Demokrat partisi yayınladığı bir bildiride Almanya'nın bu çeşit bir savunma sistemine girmesi için Anayasamızın değişmesi lâzım geldiğini ileri sürdü. Bu iddianın tabii neticesi böyle bir kararın ancak üçte iki çoğunlukla alınabileceğidir. (Sosyal Demokratların sıralarından çok doğru sesleri)

İkinci iddiaları da şudur: Seçimler yapıldığı zaman ortada böyle bir savunma cephesi kurma problemi yoktu, bu itibarla parlâmentonun bu yolda bir karar vermesi, onun yetkilerini aşar, yeni seçimlere gidilmeden seçim beyannamelerinde mevcut olmayan böyle bir mesele hakkında bu parlamento bir karar veremez.

Sayın Bayanlar, Baylar, her iki iddia da yersizdir. Her parlamento kendi hizmet devresinde

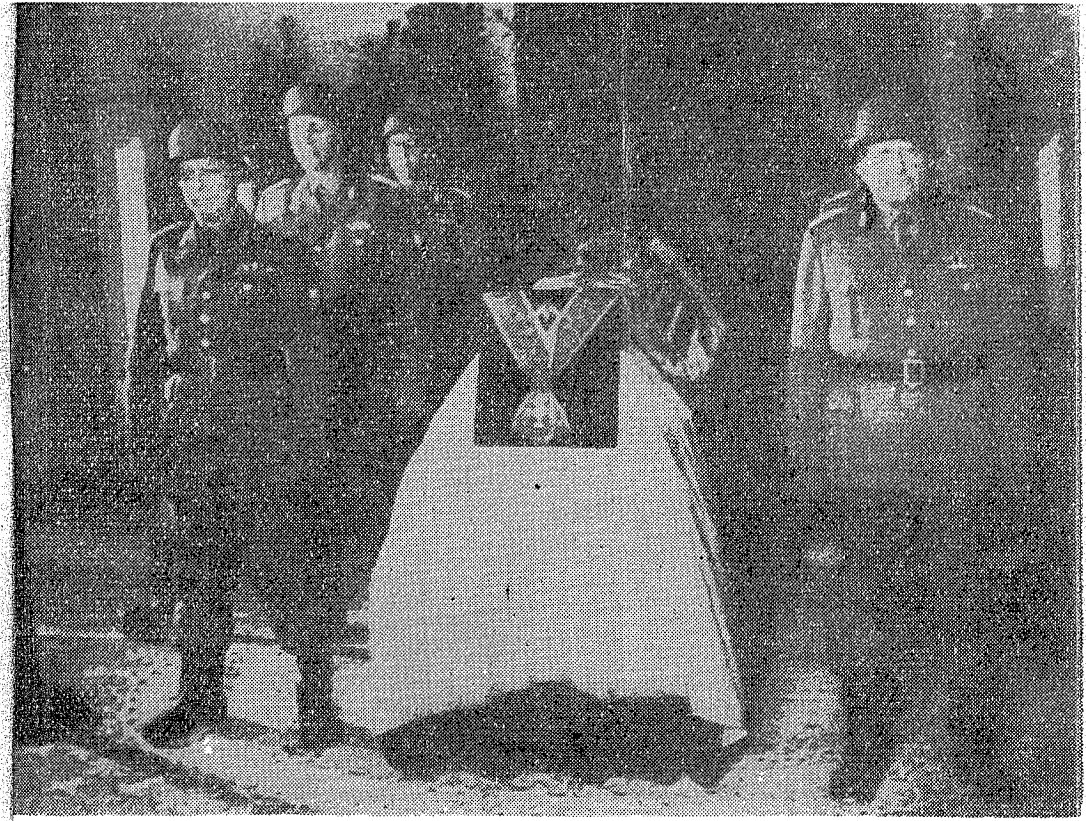
karşısına çıkacak her meseleyi halletmekle yükümlüdür. (Çok doğru sesleri.)

Bizim Anayasamıza göre, parlamento kendi kendisini fesh edemez. Yeni seçimlere muhaliflerinizle uzun tartışmalar yaptıktan sonra ve ancak Başbakanın itimad meselesini ortaya koyması yoluyla gidebiliriz, biliyorsunuz. Bütün bu hükümleri Anayasamıza Weimar Anayasasında gördüğümüz mahzurlardan ders alarak koyduk.

Bizim Anayasamız, yalnız tecavüz savaşlarını men eder, bu hüküm Anayasaya, Sosyal Demokratların da muvafakatiyle konulmuştur. Evet, yine bizim Anayasamıza göre hiç bir vatandaş askeri vazifeye sosyal kanaatları zorlanarak alınamaz, yine Anayasamıza göre Alman devleti kollektif bir emniyet manzumesine girerek kendi güvenliğini koruyabilir. Bütün bunlardan çıkan mânâ şudurki, Anayasanın men etmediğini biz tatbik ederiz. (Çok doğru sesleri)

Bayanlar, baylar,

Batı âlemi, cidden büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır. Federal Almanya, Batı âleminin içindedir. Üstelik coğrafi durumu dolayısıyla Rusyadan gelecek tehlikeye hepsinden daha yakındır. Bu müşterek tehlike, müşterek kader birliğini yaratır. Bir saldırı olduğu zaman bu saldırı

Ebedi yolculuğa hazırlık.. Alman milleti onu unutmayacak.

batı toplumunu tehdid edecektir. Şu kadar varki, bu tehlikeyi eğer biz istersek irademizle bertaraf edebiliriz. Barış isteyen Almanya barışı korumak ümidinden vaz geçmeyecektir. Onun için Almanya barışı koruma yolunda her türlü gayreti sarf edecektir. Tecrübe göstermiştirki, bu günkü durumda, milletlerarası ilişkileri normal hale getirebilmenin tek çaresi ve bu müzakerelerin başarıya ulaşması imkânı Sovyet Rusya'nın, karşısındakilerin saldırıya cevap vereceklerini iyice bilmesi ve bu saldırı Rusya için ciddi bir tehlike olacağı ihtimalini hesaplamasıyla mümkündür.

Bu savunma, batı dünyasının, tek bir savunma cephesi kurmasıyla başarılı olur, diğer batı devletleri de iyi biliyorlarki, bu savunma etkili olabilir, eğer bu savunmaya Federal Almanya da katılacak olursa, Federal Almanya böyle bir görevden kaçınmaz, çünkü böyle bir kuvvet ve böyle bir savunma cephesinin himayesinden kendisini uzak tutamaz. Çünkü, bu kuvvet onu öldürücü bir tehlikeden korur, sonra yine Almanya böyle bir görevden kaçınmaz, çünkü onun da batı medeniyetini korumak isteyen milletlere karşı yerine getirilmesi lâzım gelen tesanüt vazifesi vardır.

Bu sebeplerden dolayıdırki, sayın bayanlar

baylar, federal hükümetin verdiği şu kararı size sizlere açıklamak istiyorum:

«Federal Almanya hükümeti, Pleven plânının Avrupa (integration)u için çok büyük bir değer taşıdığını kabul ettiği gibi Avrupa (integration)unu da politikamızın en yüksek amaçlarından biri telâkki eder.

Federal hükümet, siyasi gerginliğine sür'atle son vermenin çaresini Pleven plânının tatbikata geçmesiyle mümkün görür.

Yine Federal Alman hükümeti, gerginliğin azaltılması bakımından Sovyet Rusya ile müzakereye girişilmesine taraftardır. Fakat hükümetiniz şuna kanıdırki, bu müzakerelerin başarı kazanabilmesi, Sovyet tehdidi karşısında bu tehdid kadar kuvvetli batılı bir savunma cephesinin kurulmasıyla mümkündür. Federal Alman hükümeti, davet edildiği takdirde bu savunma cephesinin kuruluşuna, münasip şekilde yardımıyla katılma kararındadır. Bu kararını verirken, Alman halkının yaşaması, hürriyeti ve batı kültürünün muhafazası endişelerinden ilham almıştır. Federal Almanya'nın böyle bir cepheye katılabilmesi diğer milletlerle eşit hak ve vecibelere malik olması ve kurulacak cephenin

Rus tecavüzünü önleyecek kadar kuvvetli bulunması şartına bağlıdır.» (sürekli alkışlar.)

★

Bu kitaba koyduğumuz şu iki demeç dikkatle okunduktan sonra, Almanya'nın dış politikasına hükmetmiş olan görüşler ve Alman politikasındaki mantık bizim için kolayca anlaşılır hale gelir, bu sözlerin ışığı altında bu günkü gelişmeleri takip etmek çok daha kolaylaşır. Bu kitapçık bu kadarcık işe yarayacak olursa görevini yerine getirmiş olur.

S O N

Adenauer'in hayatındaki önemli tarihler

5/Ocak/1876	Adenauer Kolonya'da doğdu
1904	Emma Weyer ile birinci evlenmesi
1906	Kolonya belediyesine başkan yardımcısı olarak girmesi
1916	Karısı Emma Weyer'in ölümü
18/Ekim/1917	Kolonya belediye başkanlığına seçilmesi
1919	Gussi Zinsser ile ikinci evlenmesi
1945	İkinci Dünya Savaşından sonra tekrar Kolonya belediye başkanı olması
1945	Başkanlıktan uzaklaştırılması ve Hristiyan Demokrat Partiyi kurması
1947	İkinci karısı Gussi Zinsser'in ölümü
14/Ağustos/1949	İlk Millet Vekili seçilişi
15/Eylül/1949	Adenauer'in başbakan seçilişi
9/Mayıs/1950	Kömür çelik birliğinin kurulması için Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman'dan ilk teklif mektubunu alışı

- 2/Mayıs/1951 Federal Almanya'nın Avrupa Konseyine girişi.
- 27/Mayıs/1952 Federal Almanya'nın ortak savunma birliği andlaşmasını imzalaması
- 19/Mart/1953 Bu andlaşmanın parlamento tarafından tasdiki
- 20/Mart/1953 Federal Almanya'nın İsrail'e tazminat vermeyi kabul eden anlaşmayı imzalaması
- Nisan/1953 Adenauer'in Amerikayı ilk ziyareti
- 17/Haziran/1953 Doğu Berlin'de işçi ayaklanması
- 6/Eylül/1953 Adenauer partisinin seçimleri % 45,2 ile kazanması
- 9/Ekim/1953 Adenauer'in ikinci kabineyi kurması
- 30/Ağustos/1954 Avrupa Ortak Savunma Birliği andlaşmasının Fransız Parlamentosu tarafından reddedilmesi
- 23/Ekim/1954 Nato andlaşması çerçevesi içinde Almanya'nın silâhlanmasına izin verilmesi
- 5/Mayıs/1955 Federal Almanya'nın bağımsızlığını köşkeleyen sebeplerin ortadan kaldırılması
- 6/Mayıs/1955 Federal Almanya'nın NATO'ya resmen girmesi
- 6/Haziran/1955 Von Brentano'nun Federal Almanya Dışişleri Bakanlığına İkinci Dünya Savaşından sonra ilk Dışişleri Bakanı olarak tayini
- Haziran/1955 Milli Savunma Bakanlığının kurulması
- Eylül/1955 Adenauer'in Moskova'yı ziyareti

- 21/Temmuz/1956 Zorunlu askerlik usulünün kurulması
- Ekim/1956 Josef Strauss'un Milli Savunma Bakanını oluşu
- 1/Ocak/1957 Sarre' bölgesinin Almanya'ya plebisitle bağlanması
- 15/Eylül/1957 Adenauer partisinin seçimlerde % 50,2 ile mutlak çoğunluk kazanması
- 24/Ekim/1957 Adenauer'in üçüncü kabinesini kurması
- 27/Ekim/1958 Kruçof'un Berlin dolavisiyle verdiği ultimatom
- 13/Ağustos/1961 Berlin duvarının kurulması
- 17/Eylül/1961 Seçimlerde CDU yani Adenauer partisinin mutlak çoğunluğu kaybetmesi
- 14/Kasım/1961 Adenauer'in koalisyon hükümeti kurması
- Temmuz/1962 Adenauer'in Fransa'yı ziyareti ve Devlet Başkanlarına tatbik edilen protokol ile karşılanışı
- 26/Ekim/1962 Spiegel dergisinde arama yapılması ve yazarlarının tutuklanması
- 30/Kasım/1962 Strauss'un Milli Savunma Bakanlığının uzaklaştırılması
- 14/Aralık/1962 Adenauer'in son kabinesini kurması
- 23/Haziran/1963 Kennedy'nin Almanya'yı ve Berlin'i ziyareti
- 15/Ekim/1963 Adenauer'in iktidarı Erhard'a teslim etmesi
- 19/Nisan/1967 Adenauerin ölümü